

Szombati istentiszteleten köszöntötték Schőner Alfrédot 60. születésnapján

Háázinu szombatján Schőner Alfréd főrabbinak, az ORZSE rektorának 60. születésnapját köszönteni jött el a megszokottnál is sokkal több ember a zsinagógába, majd az istentiszteletet követő bőséges kudasra. Olyan emberek érkeztek, akik valamilyen módon kötődnek az ünnephez, szeretik, elismerik, nagyra becsülik, s ezt kifejezésre is kívánják juttatni.

Az első szónok Domán István, a Hunyadi téri templomkörzeti vallási vezetője volt. A Teértd című könyv kapcsán beszélt Schőner művészettörténeti kvalitásáról, publikációjáról. Hangsúlyozta, hogy ő maga a tudományszervező tartja a legnagyobb művészetnek, s ennek eklatáns példája az egyetemi rangra emelkedett rabbiképző, annak felvirágoztatása. Ezután az ősi papi áldásban részesítette az ünnepeltet, melyhez a kórus hangjai szolgálták hangulati aléteséssel, majd a Halleluja, Tóth Emil főkántor interpretálásában, és valamennyi résztvevő mázél tovjára.

Feldmájér Péter Mazsihisz-elnök szólt ezután (beszédét közöljük), majd az Osze sálommal befejeződött a zsinagógai szertartás.

A második emeleti, Scheiber Sándorról elnevezett, világhírű rabbik tudósok fotóival ékített díszteremben megtartott kiduson elsőként Glatz Ferenc akadémikus kapott szót. Főpapként, a zsidó hagyomány őrzőjeként, egy ön- és társadalom-megtartó örökség és tudás továbbvivőjeként, tudományos kutatóként (kollégaként) köszöntötte az ünnepeltet. Kiemelve a család szerepét, mely ismét reneszánszát éli, végül köszönetet mondott sok évtizedes barátságukért.

A Rektori Tanács nevében Staller Tamás elmondta, hogy amióta ismeri, Schőner Alfréd mindig másokért élt. Sokszor volt olyan érzése, hogy nem is rabbi ő, hanem maga a rabbi-hivatás. Hosszú volt az út, amit megtett e napig, hatvanéves születésnapjára, és a Terefontónak egészen biztosan további fontos tervei vannak még vele.

Staller beszélt arról, milyen nehéz időkben indult az ünnepelt pályafutása, említést tett parlamentári képviselői munkájáról, Dohány utcai, Frankel Leó úti és más állomáshelyeiről, könyvtárosi és művészettörténeti tanulmányairól, majd álmai Erec Jisráéljáról, ahol ha zsinagógában nem is, de katedrán, egyetemi tanárként gyakorolta hivatását. Emlékeztetett rá, hogy kizárólag benne látták azt a magyar rabbitudóst, aki képes az akkori Országos Rabbiképző Intézetből európai hírű és rangú egyetemet csinálni.

Ezután Komoly Judit rektorhelyettes a Rektori Tanács és az egyetem ajándékait adta át, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató három évtizedes ismeretséggel a hátuk mögött fejezte ki „csalódását” az ünnepelt életkorát illetően, majd szólt a sorsfordító felkérésről, amelyre Schőner igent mondott, és a hívó szóra hazatért Izraelből.

Streit Sándor BZSH-elnök gyermekkoráról, ifjúkoráról, családról mesélt, háttérrel és közegrel, számos közös élményt felelevenítve.

A Dohány utcai templomkörzeti örökös elnöke, Heisler László is a család szentségét hangsúlyozta, majd beszélt a tudás átadásáról, a megfelelő utódok képzéséről. Elmondta: Schőner Alfréd jó barátként az utóbbi évtizedek során nem mulasztotta el minden kerek születésnapján felköszönteni őt.

Tordai Péter elnökként a Frankel Leó úti templomkörzeti s a közös gyökerek: a nyíregyházi zsidóság nevében köszöntötte az ünnepeltet. Felidézte a 70-es éveket, amikor Schőner közel száz gyermeket tanított egy időben a Talmud-Tórán, sokan köszönhetik neki a zsidóság iránti mai elkötelezettségüket.

A hallgatói önkormányzat nevében Balogh István elmondta, tanulmányai végeztével a Tóra szeretetét, a tudomány tisztelét és a különbözőségek elfogadásának képességét viszik majd magukkal az életbe.

Egy hallgató köszönetet mondott a rektornak a türelméért, az önzetlen szeretetért, a magas szintű képzésért. Szécsi József az ünnepelt személyében lelkipásztort, tudóst, a 130 éves, európai szintű egyetem rektorát ismertette meg, aki gyakran helyet biztosított a vallások közti párbeszédnek is. Végül ajándékkal kedveskedett Schőnernek.

Spánn Gábor szerint a hívek egy rabbitól mindig kinyilatkoztatást, egyfajta csodát várnak. Csodarabbik már nincsenek – tette hozzá, majd érzékeltette egy-egy péntek este hangulatát, látogatottságát, valamint a szívekig hatoló igehirdetés fontosságát.

László Gábor, a gyermekkori jó barát meghatottan, néhány szép mondattal köszöntötte a rektort. Markovics Tibor, a templomkörzeti elnöke a tanításokért mondott köszönetet, s kifejezte jókívánságait.

Schőner Zsuzsa, aki Izraelből érkezett legkisebb gyermekével az eseményre, nagy szeretettel beszélt édesapjáról-édesanyjáról, akiket (mint elmondta) külön említeni sem lehet. Szólt a budai évekről, Schőner közéleti tevékenységéről, arról, hogy minden hivatása mellett igazi édesapa maradt, és ajándéknak nevezte, hogy ilyen szülei vannak.

Végül az ünnepelt emelkedett szólsra. Elsőként köszönetet mondott az esemény szervezésében jeleskedőknek: Markovics Tibornak, a zsinagóga elöljáróinak és tagjainak, az egyetem vezetőinek. Élete nagy ajándékának tartja, hogy családja nagy része vele ünnepelhet: a dédmamától a legkisebb unokáig (veje és még két unoka kivételével) generációk lehetnek ezen a jeles napon együtt. Schőner külön-külön minden őt felköszöntőhöz szólt néhány kedves szót, egy-egy személyes, megtörtént esetet elmesélve velük kapcsolatosan.

Pasztorálási állomásairól, parlamenti időszakáról, izraeli tartózkodásáról, az egyetem elmúlt 12 évről összefüggések tükrében beszélt. Az őt dicséző gondolatokra reagálva szerényen – a mágiót idézve – ezt mondta: „Jó Istenem... én megpróbáltam...” Ezután Benoschofsky rabbi egyik köszöntőjének mondatát idézte: „Nem szeretem, ha dicsérnek, de jólesik.”

Törták-törták-törták, az ünnepelt egészsége óvásaként még diabetikus is akadt.

A pici unoka végre kiabálhatott, nagyapja karjában megnyugodhatott, mindenki egyszerre beszélt, énekelt, gratulált, ajándékozott. Vidám és meghitt órák voltak...

Boldog születésnapot, tisztelt rektor úr, kedves Frédi!

gál

Tisztelt Főrabbi Úr! Kedves Frédi! Ünneplő gyülekezet!

Van abban valami mély összefüggés, hogy éppen most olvastunk a Tórából egy 120 éves emberről, Mózesről, és Te most töltöd be a 60. életévedet.

Bármilyen hihetetlen is – mert nem látszik rajta –, de úgy tűnik, hogy Schőner Alfréd főrabbi, a magyar zsidóság díszé, elért az emberi élet felére. Dante Alighieri, a költő úgy írja: „Az emberélet felén egy nagy sötét erdőbe értem én.”

Mennyivel szebb most azt mondanunk Neked, hogy az emberi élet felén a fénybe, a világosságba értél.

Mindannyian tudjuk, hogy nem sokkal a zsidóság legsötétebb korának lezárta után születél, amikor remény sem volt arra, hogy Magyarországon 60 év múlva lesz zsidó élet, lesz zsidó egyetem, lesznek fények.

Az, hogy ez ma így van, nem kis részben Neked köszönhető, aki megteremtett a modern zsidó egyetemet, visszaállítottad ennek az intézetnek a régi fényét.

Nehéz köszönteni minden minőségben, hiszen egy emberi életbe, hát még egy fél emberéletbe, hogy férhet bele minden!

Először is köszöntelek Téged, mint tudóst, mint a Tóra tudóját, mint a művészettörténet tudóját, mint a zsidó tudományok nagymesterét.

Nagyon sokan vagyunk ebben a terebben, akik elmondhatjuk és büszké lehetünk – a majd 100 évesektől egészen a kisgyermekekig – arra, hogy a Mesterünk vagy, hogy a Tanítónk vagy, mindig figyelünk Rád, és szavaidra mindig visszaemlékezünk.

Azt, amit elmondnál nekünk Szegeden már több mint 32 éve, és elmondnál Budán, a Frankelban, és elmondnál a Dohány utcai zsinagógában, és elmondnál Izraelben, és elmondnál itt, amikor visszatértél ide, a rabbiképzőbe, amikor visszatértél ebbe a zsinagógába, soha sem felejtjük el.

Mindannyian tanítványaid vagyunk, köszönjük Neked.

És köszöntelek Téged, a könyvek alkotóját. Nem is tudom, honnan van időd arra, hogy miközben éjt nappallá téve dolgozol, még könyveket is írsz, olyan könyveket, amelyeket már régen olvashattunk Magyarországon, egy itt élő zsidó tudóstól, olyan embertől, aki mélyen ismeri nemcsak a zsidó tudományt, nemcsak a történelmet, hanem személyesen ismeri a magyarországi zsidóság lelkét, ezt minden sorból, minden írásodból láthatjuk.

És köszöntelek Téged, mint a magyar zsidó kultúra nagykövetét. Akkor, amikor Izraelben voltál, mindenki úgy tekintett Rád, mint arra az emberre, aki a legtöbbet tud a honi magyar zsidóságról.

És köszöntelek Téged, a rabbit, akit bárhová vetett az élet, mindig is emlékezett arra az esküre, amit felavatásakor tett az Országos Rabbiképző Intézetben.

Így volt ez itt, Magyarországon is, és így akkor is, amikor alijáztál. Ott, Izraelben sem adtad fel, pedig feladhattad volna, hiszen volt egyetemi állásod, volt családod, de Te teljesítetted a rabbi igazi hivatását. Gondoztad azoknak az embereknek a lelkét, nyugalmat és vigaszt adtál azoknak, akik arra rászorultak. Ott is felkerestted a magyar jisuv tagjait, városról

városra, faluról falura menve, és úgy beszéltél velük, ahogy mással nem tudtak beszélni, hiszen anyanyelvük valahol itt maradt Magyarországon.

És köszöntöm a nagyapát, mert tudjuk mindannyian, hogy melegséggel telik meg a szíved és könnyes lesz a szemed akkor, amikor csak egy szót is szólsz az unokákról, amikor arról mesélsz, hogyan mennek oda hozzád, hogyan bújnak hozzád, mit mondanak Neked azon ritka alkalmakkor, amikor szabadságot veszel ki és hazamehetsz Izraelbe, a gyerekekhez, az unokákhoz, és milyen öröm tölt el, amikor ők jönnek el hozzád.

És köszöntöm az apát, e kiváló fiatal hölgy, e kiváló jogász, a háromgyermekes anya, Zsuzsi édesapját, és e kiváló fiatalember, Gábor édesapját, akiket egészen kiskoruk óta ismerem én is, és még nagyon sokan.

És köszöntöm a férjet, mert mindenki büszke rád, mindenki büszke arra, amit eddig tettél életedben, de mindezt nem tehetted volna meg, ha nem áll melletted, mögötted Julika, a feleséged, aki mindig támogatott. Ott volt Szegeden a nehéz időkben, amikor még nehéz volt rabbinak lenni, amikor a sötétség csak éppen oszlott, amikor az, hogy volt abban a városban egy kicsiny zsidó fény, az Neked volt köszönhető.

Akkor, ha Te nem vagy ott, ki tudja, mi lenne most Szegeden.

Vagyunk itt egy páran, akik Szegeden ott voltunk Veled, akik tudjuk, hogy talán nem lett volna belőlünk ilyen zsidó ember, nem lett volna ilyen zsidó szívünk, nem lennének ilyen zsidó gyerekeink, ha nem adod át nekünk a tudást, ha nem értjük meg azt, hogy a legkisebb dolgokkal is foglalkozni kell. Megtanítottad, hogy nincs olyan kicsiny dolog, amivel ne kellene törődnöd.

Te voltál az, akinek sikerült Szegeden is meggyújtania a zsidó élet tüzét, mert tudtad, hogy nem lehet olyan vastag hamu, amely alatt Te ne találnád meg azt a kicsiny szikrát, amelyből felszítható a zsidó élet lángja.

Ehhez azonban az kellett, hogy Julika megteremtse a zsidó otthonot, odamentünk péntek este, és láthatuk, hogy milyennek kell lennie egy zsidó otthonnak.

Nem tántorodott meg, ment Veled, s amikor úgy érezted, hogy Izraelben a helyed, akkor elment Veled, s meghozta a legnagyobb áldozatot is, amikor visszajött Veled, mert amikor Téged idehívtunk Magyarországra, eljött Veled, otthagya a gyermekeit, otthagya az unokát, mert tudta, hogy egy aszszonynak a férje mellett a helye.

Egy dolgot mondhatok: köszönjük szépen, Julika!
Mit lehet hát kívánni egy ilyen embernek, aki már mindent elért?
Két dolgot.

Az egyik az – és ez egy nagyon-nagyon önző dolog –, hogy kívánom a magyar zsidóságnak, az Örökkévaló tartson meg Téged még legalább 60 évig, hogy tudd vezetni ezt az intézetet, hogy hallgathassuk bölcs tanácsaidat, hogy halljuk itt, ebben a zsinagógában a beszédeidet.

A másik – ezzel kicsit ellentétes dolog –, hogy az elkövetkezendő 60 évben nyugodtan élhess feleséged mellett, gyermekeid, unokáid körében.

És most hadd mondjak egy személyes dolgot. Sok emberrel együtt, akik itt ülnek, életem egyik nagy élménye, hogy találkoztam Veled, barátomnak nevezhetlek, és örülhetek annak, hogy megismerhettelek.

Ha a rektort köszönteném, akkor úgy mondanám, engedd meg, méltóságos uram, hogy boldog születésnapot kívánjak.

Ha a főrabbit köszönteném, akkor úgy mondanám, nagytisztelétű úr, vagy – édesanyám szavával élve – főtisztelendő úr, éljen legalább 120 évig.

De mivel egyszerre vagy rektor, főrabbi, tudós és jó barát, csak úgy köszöntelek: boldog születésnapot, Frédi!

Feldmájér Péternek, a Mazsihisz elnökének köszöntő beszéde Schőner Alfréd rektor, főrabbi 60. születésnapján az ORZSE zsinagógájában.

Magyar zsinagógákat ábrázoló bélyegsorozat. Az ORZSE zsinagógája (cikk a 8. oldalon)

Schweitzer József 86

Állomáshelyei: 35 éven át Pécs, majd a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga, a rabbiképző tanára, majd Scheiber Sándor halála után igazgatója. Kiténtetési: Budapest és a XIII. kerület díszpolgára, szülővárosa, Veszprém kiténtetettje, az ELTE c. professzora, a Sárospataki Református Teológiai Akadémia tb. tanára, a New York-i Jewish Theological Seminary és a Károli Gáspár Református Egyetem díszdoktora, Széchenyi-díjas, ezenkívül számos külföldi elismerés birtokosa. Főbb munkái: A Pécsi Izraelita Hitközség története, A Tolna megyei hitközségek története (Komoróczy Gézával és egyetemi intézetével együttműködve), Hit, erkölcs, tudomány (Erdő Péterrel és Vizi E. Szilveszterrel együtt), Uram, nyisd meg ajkamat (válogatott tanulmányok), valamint számos értekezés a hazai és külföldi szakirodalomban.

Nyugalmazott országos főrabbinak betöltötte 86. életévét. Tudásával, közszereplésével korát meghaladó frissességgel szolgálja ma is a hazai zsidóságot. Mesterünknek és tanítónknak bis 120 további erőt és egészséget kívánunk!

Körzeti kitekintő

Szeged

A Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Karának egyetemistákból álló vonósnégyese *Kerek Ferenc* Liszt-díjas zongoraművész, a kar dékánja közreműködésével Mozart B-dúr vonósnégyesét és Dohnányi c-moll kvintettjét zongorára és vonósnégyesre adta elő. Az iskolateremtő zongoraművész, számtalan díj elismerést nyert a fiatal, kezdő tehetségekkel szűles körű sikert aratott. A rendezvényt megtisztelte látogatásával *Gyüdi Sándor*, a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatója, *Baross Gábor*, a Szegedi Filharmonikus Zenekar főigazgatója, s jelen volt a Nagyszíntestvér Pro Bartók Társaság elnöke is. A koncertet követően a hitközség vezetése vacsorán egyeztetett a felsorolt együttesek jövő évi fesztiválfellépéséről és egy esetleges szorosabb együttműködésről a zsinagógában folyó kulturális programokban.

Klein Judit és a David Klezmer Quintet ünnepeit áthidaló koncertet adott a zsinagógában. A hideg ellenére közel 300 fő hallgatta meg az új repertoárral bemutatkozó énekest. Külön érdekességet jelentettek a David Klezmer Quintet már Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végzett vagy ott hallgató tagjainak egyéni produkciói, amelyek a maguk önállóságában is elragadtatták a klezmerzenét szerető körét. A művész és az együttes először lépett fel együtt a zsinagógában, de a városi visszhang arra buzdítja a közösséget, hogy jövőre is fogadják őket.

Tévéműsor a Tóráról

Bár úgy tartja a közmondás, „a jó bornak nem kell cégér”, tegyük hozzá: azért nem árt, ha van neki. Ez a helyzet egy új, zsidó témájú televíziós sorozattal is, amely csak akkor lehet igazán sikeres, ha a nézők tudnak róla.

A *Tóráról*, *Mózes öt könyvéről mindenkinek* című, ros hásánákor indított, naponta sugárzott műsorról október 1-jén – öt nappal az első adás után – tartott sajtótájékoztatót a Budapest Televízió. A 150 részesre tervezett sorozat 2008. októbertől, a zsidó újév alkalmából kezdődött, és a tervek szerint 2009. április 16-ig, a magyarországi holokauszt 65. évfordulójának emléknapijait tart. A műsor ötletgazdája *Bródy Péter*, a Budapest Televízió ügyvezető igazgatója, aki *Erdai-Grünwald Mihály* szerkesztőt – az egykor népszerű Szentföldi szent helyek üzenete című műsor készítőjét – kérte fel az új sorozat tervének összeállítására.

A Mózes öt könyvéről szóló epizódokat vasárnapról csütörtökre, este 19.50-től 20 óráig követhetjük nyomon. A műsor két házigazdája *Schweitzer József* nyugalmazott országos főrabbi és *Raj Tamás* főrabbi.

Schweitzer József rövid tájékoztatójában elmondta, Mózes öt könyvét egy 1600-ban megjelent itáliai műben a gömbhöz hasonlítják, hiszen olyan alkotás, amelynek minden pontja a középponttól egyenlő távolságra esik. A zsinagógákban a Tóra felolvasásának nincs eleje és vége, mert amint befejezik, máris előlről kezdik a felolvasást. Mózes öt könyve a zsidó nevelés alapműve. Az Írás úgy fogalmaz: „Jöjjenek a tiszták, és foglalkozzanak a tisztaság törvényével!” A „tiszták” alatt az új generációt, a gyerekeket értjük; nekik és a ma emberének szól a televíziós sorozat.

Raj Tamás azzal egészítette ki az elmondottakat, hogy a zsidóságot Mohamed nevezte el „a könyv népének”, mert a zsidóság egyik feladata a Tóra folyamatos tanulmányozása. A bibliamagyarázat története igen nagy múltra tekint vissza, és a tévéműsor erre kínál lehetőséget. Minden adásban kiemelnek egy mondatot a Tóra soron következő fejezetéből, és e mondatot értelmezik a nézők számára.

r.a.

Brassóban született és ma Berlinben élő zongoraművész helyett – a kolozsvári egyetemről két nap alatt beugró *Cipriana Gabrisciuv* adta elő Brahms négy hegedűre és zongorára írt szonátáját. Mindketten gyakran tartanak Magyarországon és Erdélyben mesterkurzusokat, koncerteket. *Márffy Gabriella* egyébként az erdélyi Veress Alapítvány vezetője, a jeles zenészcsalád hagyatékának gondozója, a szegedi zsinagóga jótékonyági koncertjeinek többszörösen visszatérő, közkedvelt vendége.

L. A.

Dél-Pest

Örömmel tapasztaljuk, hogy körzetünk élete egyre pezsgőbb, eseménydúsabb. Reméljük, hogy nem csak az őszi nagyünnep miatt. A 60 fős ros hásánái vacsora után jom kippurkor is 33-an ültünk az imateremben. Szukkot és smini áceret ünnepeknél is szép számmal vettek részt tagjaink. A körzet lassan nemzetközivé válik, Németországból, Izraelből és Amerikából hazalátogató magyarok jönnek el péntek esti istentiszteleteinkre. Nagy öröm számunkra, hogy a tagság átlagéletkora erőteljesen csökken, hiszen egyre több fiatal talál meg minket, érzi jól magát közöttünk.

Szomorú tisztem hírt adni arról, hogy eltemették *Perger Istvánt*, alapító tagunk és előljárónk, *Perger Kati* férjét, a mindannyiunk által szeretett Pityut. Vidám, segítőkész lénye még sokáig fog hiányozni. Imatermünkben sok minden őrzi keze munkáját. Pityu 11 nappal a 70. születésnapja előtt ment el. Sokan kísérték el utolsó útjára: a Nyugdíjasok Szövetsége, a dél-pesti körzet, rokonok, barátok – sokan szerették. Nyugodj békében, Pityu!

Budai Juli

– **Garami László** *Jahrzeitje* 2008. november 17-én (hétfőn) 7 órakor lesz a Hegedűsben. Emlékére a reggeli imádkozás keretében gyászimát mondunk. Ima után mindenkit szeretettel vár tikunra az elhunyt özvegye.

– **1%.** Az Alapítvány a Szeretetről Műszerezettségének Fejlesztésére ezúton köszöni a támogatást, amely az szeptember 1-én átutalásából a 2007. évben segítette munkáját. Az összeg rendeltetés szerinti felhasználása – gyógyászati szerkeszközök vásárlása – megtörtént. Az alapítvány kuratóriuma.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-33-33. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu.

Nyilvános felhívás

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége alapszabályának 114/A. §-a alapján a Magyar Zsidó Kongresszus üléseit 2008. november 16-án 10 órára összehívjuk a Budapest, Wesselényi u. 7. szám alatt lévő Goldmark Terembe

A kongresszuson részt vehet minden olyan önálló jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli csoport, amely magát magyar zsidóként határozza meg, és legalább az ülést megelőző 15. napon regisztrálás céljából részvételi szándékát bejelenti és kinyilvánítja kötődését a magyar zsidósághoz.

(3) A kongresszus ülésének időpontjáról és a részvétel lehetőségéről a szövetség vezetői nyilvános felhívást bocsátanak ki.

(4) A kongresszus üléseit évente legalább egy alkalommal össze kell hívni.

(5) A kongresszust a szövetség vezetői vezetik.

(6) A kongresszus önálló jogi személyiséggel nem rendelkezik, az azon részt vevő szervezetekre kötelező határozatokat nem hozhat.

(7) A kongresszus bizottságokat alakíthat.

(8) A kongresszuson részt vevő szervezetek költségeiket maguk viselik.

Az ülés napirendje

1. Megnyitó
2. A kongresszus működési szabályainak meghatározása
3. A kongresszus bizottságainak felállítása
4. Általános vita a kongresszus tevékenységéről és célkitűzéseiről
5. Zárszó, a kongresszus következő ülésének kitűzése

Feldmájer Péter,
a Mazsihisz elnöke

Zoltai Gusztáv,
a Mazsihisz üv. igazgatója

Az ételhordók fölött eljárt az idő

Budapesten naponta közel másfél ezren veszik igénybe a hitközségi étkeztetést. A kórház, a klubok, az oktatási intézmények tálalókonyhái mellett városrészre mintegy háromszáz, zömében idős ember várja, hogy meghozzák az ebédet. Augusztus végén új időszámítás kezdődött a Kóser Laky Konyha és az ellátottak életében. Lezárult a régimódi ételhordók korszak, helyette korszerű gépsorok segítségével töltik meg és zárják le a mikrohullámú sütőben is melegíthető, műanyag dobozokat.

A Laky Adolf utcai konyhában (a Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola alagsorában) ottjártunkkor éppen a gulyáslevesrel teli, szögletes edényekre került rá a védőfólia. A második fogás – azaz a káposztás kocka – már korábban dobozokba került. Vasárnapról péntekig itt reggel 5 órakor kezdődik a munka. Elsőként a vallásfelügyelő érkezik, minden nap 6 nyit és zár. Az előkészítéstől a csomagolásig végig követi a munkafolyamatokat. A kóser konyha felügyeletét *Lówy Tamás* főrabbi látja el. Mire a falóra kismutatója a 10-es számra ér, a szakácsok és munkatársaik mindent előkészítenek ahhoz, hogy az ételszállító furgonok elindulhassanak. Messze még az ebéd-idő, de Zuglóból Csepelre vagy Lágymányosra eljutni a budapesti forgalomban sokszor órákba telik.

A modern berendezésekről és az új csomagolásról *Szántó György* ügyvezető igazgatót kerdeztük.

– *Miért döntöttek úgy, hogy az ételhordókat dobozokra cserélik?*

– Elsősorban higiéniai szempontok miatt, mert az idősek egy részének már nehezebbé esett az ételhordók tisztántartása. Az egyszer használatos dobozoknál nincs ilyen probléma, hiszen étkezés után egyszerűen eldobhatók.

– *Naponta hányféle és hány adag ételt főznek a konyhán?*

– Számos intézménybe a hét minden napjára, „nagy tételben” szállítunk; összesen mintegy 800 adag reggeli, 1440 ebéd és 500 vacsora készül. A Mazsihisz Amerikai úti Szeretetről kórházában 330 főt látunk el normál, diabetikus, epediétás, illetve pépes étellel. A Scheiber iskola 220 diákja hétfőtől péntekig reggelit, ebédet és uzsonnát kap. A gyerekek kétféle ebédből választhatnak: a normál menü helyett plusz száz forinttal költséggel fitness menüt is kérhetnek. A Benjámin óvoda számára a 115 normál adagon túl külön főzünk két cukorbeteg, egy tojás- és egy lisztérzékeny kisgyereknek. Napi háromszori étkezést biztosítunk az újpesti szeretettől 70 és a Sela otthon 30 lakójának. Mindemellett 30 vacsora készül a Bálint Ház kollégistáinak és mintegy 40 ebéd az ORZSE hallgatóinak. Rajtuk kívül közel 300 holokauszt-túlélőnek – köztük a Hegedűs Gyula és a Nagyfuvaros utcai körzet lakóinak, valamint a Herman Lipót Klub tagjainak – az ebédszállítás immár dobozokban történik.

– *Mekkora beruházást igényelt az átállás?*

– A szükséges berendezések 1 700 000 Ft-ba, a kiegészítő tartozékok 200 ezer Ft-ba kerültek. A normál, a diabetikus és az epediétás ételek dobozait különböző színű fóliákkal zárjuk le. A dobozok és a fólia ára évente közel 5 millió forintot igényel, de szeretném hangsúlyozni, hogy az ellátottaknak ezután sem kell többet fizetniük az étkezésért.

– *Kaptak-e visszajelzést arról, hogy az idősek hogyan fogadták a dobozos rendszert?*

– Számos elégedett ember telefonált – veszi át a szót *Vácsi Lajos*, a BZSH szállítási osztályvezetője. – Az ebédszállító sofőrök arról számoltak be, hogy az ellátottak hamar megszokták a változást. Az idősek mintegy hatvan százalékkal személyes kapcsolatban állunk, akadt, aki a könnyebb bejutás miatt kapu- vagy lakáskulcsot is ad a sofőrnek, sőt az is előfordult egy-egy hidegebb napon, hogy a munkatársunkat egy csésze meleg teával várták.

Rojkó A.

Átadták „A Magyarországi Zsidókért” díjat

A Hitközség patinás Dísztermében a kitüntetettek, családjuk, barátai, a sajtó képviselői jelenlétében került sor az eseményre. Az elismerésben azon kiváló emberek részesülhetnek, akik az elmúlt időszakban sokat tettek azért, hogy a társadalmi béke, az emberek, a felekezetek közötti párbeszéd erősödjön.

A programot megtisztelte jelenlétével a Mazsihisz és a BZSH elnöke, *Feldmájer Péter* és *Streit Sándor*, *Schweitzer József* nyugalmazott országos főrabbi, *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató, oktatási intézmények prominensei, fővárosi és vidéki templomkörzetek elnökei, vezető előljárók.

Zoltai Gusztáv ismertette az ez évi díjazottak szakmai pályafutását, emberi kvalitásait.

Prof. em. Dr. Gergely Judith, az MTA doktora, a Debreceni Egyetem Orvos Egészségtudományi Centrum Farmakológiai és Farmakoterápiai Intézet emeritus professzora, a Debreceni Zsidó Hitközség aktív tagja 2007-ben történt lemondásáig a Nőcsoport elnökeként szervezte annak karitatív tevékenységét. Nagy érdeklődéssel kutatta a város zsidóságának történetét, főként a vészkorokat megelőző idők foglalkoztatást. Feljegyzett olyan adatokat, amelyeknek már alig lehetőséget fel írásnyoma, s ebben nagy segítséget kapott férjétől, *Kulcsár András* (zsl.) belgyógyász egyetemi tanártól, valamint a várostól és a debreceni közösgség tagjaitól.

A Debreceni Akadémiai Bizottság Geriatriai Munkabizottsága elnökeként tudományosan is foglalkozott az idősor egészségügyi, szociális kérdéseivel, és ismereteit a hitközség idős gondozási munkájában, a gyakorlatban is kamatoztatta.

Gergely Judith nemcsak városban, de országosan, a Mazsihiszben is tevékenykedett a magyar zsidóság céljaiért.

A betegek gyógyítása iránti elkötelezettségét édesapjától, a jótekonyság gyakorlását édesanyjától kapott örökségnek tekintti. Életének vezérfonala mind a mai napig ez a bibliai tanítás: Hallgasd meg, fiam, atyád intelmét; és el ne hagyj anyád tanítását.

A Magyarországi Zsidókért kitüntetést „a magyar zsidóság érdekében végzett több évtizedes áldozatos munkájáért, vallási hagyományaink ápolásáért, a zsidó nők szerepének erősítéséért, kiváló hitközségi tevékenységéért 5769. ros hájáná alkalmából” vehette át.

Jorge Diener 2003-ban nevezték ki a Joint Magyarországi Irodája igazgatójának.

Sokat tett a holokauszt-túlélők életének jobbításáért, azért, hogy utolsó éveiket méltóságban, nyugalomban élhessék, tölthessék el. Minden alkalmat megragadott, hogy a fiatalokat emlékeztesse a múlt szörnyűségeire. Számos ifjúsági szervezetet támogató, személyesen részt vett rendezvényeiken, ahol a személyiségéből fakadó életszeretet, energia és tehetség hozzájárult a jó hangulathoz.

Fáradhatatlanul tevékenykedett annak érdekében, hogy elősegítse a vezetőség és a magyarországi aktív

zsidó szervezetek tagjai közti kapcsolatot és dialógust. Számos kezdeményezést támogatott, amelyek olyan magyarországi zsidóknak szóltak, akik még közvetlenül nem tagjai a Magyarországi Zsidó Hitközség Szövetségének. A szarvasi tábor sikerét és a Bálint Ház népszerűségét növelte, számos nagyszabású hazai és nemzetközi eseményt szervezett, amelyek emberek ezreit hozták össze. Fontosnak tekintette mindenkinek bemutatni a budapesti zsidó élet jellegzetességeit, értékeit, figyelmet fordított arra, hogy a külföldiek megértsék a magyarországi közösség helyzetét. Ismert és elismert személyiséggé vált Magyarországon. Miután máshová szólítja a kötelesség, kollégái a közelmúltban elbúcsúztak tőle.

A Magyarországi Zsidókért kitüntetést „a magyarországi zsidóságért, különösen a holokauszt-túlélők, az elesettek, a betegek, a rászorultak érdekében végzett fáradhatatlan munkájáért, a zsidó ifjúság töretlen támogatásáért 5769. ros hájáná alkalmából” vehette át.

Josef Lusztig 1947 decemberében hagyta el Magyarországot, és 1948-ban, Izrael kikiáltásának napján érkezett meg Erecbe. Feleségével a holokauszt 40. évfordulóján alapították meg a Magyar Nyelvtudományi Származó Zsidóság Emlékmúzeumát Cfáton. Azóta is önkéntes munkában, hivatalos alapítvány és választott igazgatóság mellett vezetik a múzeumot.

A Memorial Museum of Hungarian Speaking Jewry legfőbb célkitűzései közé tartozik a magyar ajkú zsidó közösségek múltjáról, hagyományairól, életmódjáról tanúsuló anyagok, történelmi dokumentumok bemutatása, s emellett igyekszik hozzájárulni a jelenkori izraeli társadalom legfontosabb kérdéseinek megvilágításához, megértéséhez, elősegítéséhez a nemzedékek egymásra találását, a múlt helyes megértését és kellő értékelését. A múzeum igazgatósága több rendezvényt is szervez, és évente közgyűlést tart Tel-Avivban.

A Magyarországi Zsidókért kitüntetést „a magyar zsidóság történelmének kutatásáért, tárgyi emlékeinek összegyűjtéséért és bemutatásáért 5769. ros hájáná alkalmából” vehette át.

Dr. Lomnici Zoltán (a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának volt elnöke, az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke, az Európai Unió Legfelsőbb Bíróság Elnökeinek Egyesület alelnöke s a Magyar Közigazgatási Bírák Egyesületének tiszteletbeli elnöke) 1991 májusában legfelsőbb bírósági bírónak nevezték ki, és a Közigazgatási Kollégiumba nyert beosztást. A Legfelsőbb Bíróság elnöke 1998. február 1-jei hatállyal megbízta a főtűkari feladatok ellátásával, így az ítélező tevékenység mellett vezetői gyakorlatot is szerzett. Feladatköre az igazgatási szervek irányítása, valamint a szövívi feladatok ellátása volt. 1999-ben tanácselnök lett. A köztársasági elnök 2002. február 1-jei hatállyal a Legfelsőbb Bíróság elnökhelyettesévé nevezte ki, majd ugyanezen év júniusában a Ma-

gyar Köztársaság Országgyűlése hat évre a Legfelsőbb Bíróság elnökévé választotta. Tagja volt az Államigazgatási Eljárési Törvény kodifikációs bizottságának, a Magyar Jogász Szövetség Tudományos Bizottságának és az Országos Kriminológiai Intézet Tudományos Tanácsának.

Több mint negyven szakmai könyv szerzője, illetve szerkesztője, rendszeresen tart előadásokat a polgári jog és a közigazgatási jog tárgyköréből.

A Mazsihiszsel közösen kidolgozta az úgynevezett gyűlöletbeszéd-törvényt.

Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága elnökének meghívására tárgyalásokat folytatott, amelyeken a központi téma az antiszemita jelenségek elleni küzdelem volt.

A Magyarországi Zsidókért kitüntetést „a kirekesztés, a rasszizmus, az antiszemita elleni fellépéséért, az emberi jogok érvényesítéséért, az emberi méltóság védelmében végzett tevékenységéért 5769. ros hájáná alkalmából” adományozták számára.

Miután Feldmájer Péter a kitüntetések átadta, Zoltai Gusztáv 86. születésnapján köszöntötte Schweitzer Józsefet, *Lebovits Imre* zsidóság- és holokauszt-kutató pedig könyvének egy-egy példányával ajándékozta meg a díjazottakat, a nap főszereplői léptek a mikrofonhoz, és a köszönet szavain túlmenően néhány szép gondolatot osztottak meg a jelenlévőkkel.

Gergely Judith elmondta, sosem érezte kötelességnek tevékenységét, mindazt, amit tett. Beszél a nők megváltozott szerepéről, arról, hogy a kezdetek óta generációk haltak ki, s a magukra maradt idős, egyedülálló emberek különösen törődést érdemelnek. Szólt arról, hogy számára az elsődlegesség e tekintetben édesanyja emlékének is szól, majd nem feledkezett meg a munkájában segítségét nyújtókról sem. Hilléli tanítással, idézettel zárta köszönő szavait.

Jorge Diener gyermekkoráról beszélt, nagyapjáról, a nagyapai örökségről, arról a könyvről, amely egy lengyelországi városka zsidó áldozatainak nevét tartalmazza, s amelyet őriz, minden állomáshelyére magával visz. Szólt saját szerepéről, arról, hogy tevékenységével ő maga is kötelességnek tekinti az utókornak egyfajta örökséget átadni. Kiemelte, hogy hatéves itt-tartózkodása alatt megtapasztalta, Magyarországi központi szegmense a zsidó jövőnek.

Lusztig József beszámolt tevékenységükről, arról, hogy immár négy generáció látogatja a cfáti múzeum kiállításait, majd megköszönte a gyűjtemény kialakításában nyújtott segítségét szervezeteknek, magán-személyeknek.

Lomnici Zoltán nem zsidó emberként nagy megtiszteltetésnek vette az átadott kitüntetést, olyan tettekért, fellépésért, amit minden magyar embernek kötelessége lenne megtenni. Az ártatlan áldozatok miatt soha nem szabad elfelejteni a történeteket – tette hozzá. Egyetlen ember sem lehet antiszemita, harcolni kell a gyilkos eszme ellen. Kifejtette, hogy véleménye szerint az ilyen eszmék háttérben az ismeretek hiánya is áll.

Feldmájer Péter zárszavában elmondta, hogy a ma kitüntetettek nem kötelességből, de lelki indíttatásból nagyon sokat tettek a magyarországi zsidóságért. Mi köti össze őket? – tette fel a kérdést. Nélkülük és a hasonló emberek nélkül nem tudnánk közösséget építeni, segítenek bennünket abban, hogy méltóságunkat mindenkor meg tudjuk védeni.

Nekünk megtiszteltetés, hogy ilyen módon is kifejezhettük nagyrabecsülésünket, hálaunkat – emelte ki a Mazsihisz elnöke.

Állófogadással zárult a nagyszabású esemény.

Noé, bárka, özönvíz (Noách hetiszakasz)

A FIATAL EMBERISÉG – alig 1600 év telt el a világ teremtése óta – máris megérett a pusztulásra. A Tóra és a midrás elbeszélése szerint az akkor élt emberek a feslettségnek olyan fokára jutottak, hogy az Örökkévaló elhatározta, új világot, új emberiséget terem. Nem rombolja le teljesen a meglévőket, csak a romlott részeket „vágja ki”, illetve új emberfajt sarjaszt egyetlen megmentett családból. Ez Noách – Noé – családja, mely viszonylag jobbnak találtott a többinél. Mindenki mást elvisz az özönvíz.

Noé – isteni sugallatra – éveken át építi bárkáját, amiben az oda bekerült élőlények túlélnek a „világ végét”.

A bárkába a tiszta állatfajtákból 7-7 párat, a nem tisztákból pedig 2-2 példányt (egy-egy párat) vitt magával.

A midrás szerint Noé az állatok kiválasztásához „használati utasításokat” is kapott. Eszerint, amikor megindul az özönvíz és az állatok a bárkához sereglenek – hiszen mind meg akar menekülni –, a hím és a nőtény állatokat ekként választja ki: „Ha látod, hogy a hím szalad a nőtény után – fogadd be. Ha pedig azt látod, hogy a nőtény fut a hím után – ne fogadd be” (Brésit Rábá).

Amikor az Örökkévaló megparancsolta Noénak, hogy minden létező élőlényből egy-egy párt vegyen be a bárkába, jöttek párosával, és helyet talált mindnek. Egyszer csak látja, hogy jön a Hazugság, és bebocsátást kér. Kérdi Noé, hol a párod? De kiderült, hogy a Hazugságnak nincsen párja.

Amikor a Hazugság látta, hogy pár nélkül nem juthat föl a bárkára, elment párt keresni magának. Találkozott az Átokkal, és felajánlotta neki, csatlakozzék hozzá, és így együtt, mint egy pár, bizonyosan feljutnak a bárkára. Az Átok megkérdezte, mi haszna lesz ebből neki? A Hazugság erre felajánlotta, hogy minden szerzemény közös lesz...

Így is lett. Mindketten bekerültek a bárkába, és túléltek az özönvizet. Azóta amit a Hazugság megszerez – az Átok elviszi... (Midrás Sochér Tov a zoltárookra, 17).

AMINT MEGINDULT az özönvíz, Noé becsukta a bárka minden nyílását, s ettől kezdve összezártan éltek a ragadozó vadállatok és áldozataik.

Egy múlt századbeli Tóra-magyarázó tette fel azt a kérdést, hogy mi az újdonság abban, amit próféta a messiási időkre ígér, nevezetesen az, hogy a farkas a báránnyal lakozik, amikor ez már Noé bárkájában is bekövetkezett?

A válasz egyszerű. Az özönvíz idején a közös veszély az állatokat ösztöneik megfékezésére kényszerítette. Végveszélyben nemcsak az állatok, de az emberek is másként viselkednek, a jobbik énjüket hozzák felszínre. Az idők végén azonban, amikor már béke lesz a földön, ez nem félelemből, hanem meggyőződésből teszik majd (Párdész József).

„Minden, ami a szárazföldön volt – elpusztult”

A **TALMUD** megállapítása szerint a halak nem pusztultak el (Zváchim, 113).

Baruch Epstein rabbi, a Torá tmimá szerzője szerint ennek a következő volt az oka: oly nagymérvű volt a világ romlottsága, hogy még az állatok és a madarak is fajtalanságot követtek el, kizárólag a halak voltak azok, akik csak a saját fajtájukkal párosodtak...

„És kiküldte a hollót”

AMIKOR már szűnőfélben volt az özönvíz, a bárka fennakadt az Ararát hegyének tetején. Ekkor Noé még várt kétszer hét napot, majd kiengedett egy hollót, hogy megtudakolja, mi a helyzet. De vajon miért éppen a hollót? A midrás szerint maga a holló is ezt kérdezte, utalván arra, hogy esetleg Noé valami miatt neheztel rá. Adjon erre magyarázatot az alábbi hasonlat:

Amikor reb Zvi Hirschnek, a neves rabbinaszta leszármazottjának felajánlották a berlini rabbiszéket, ismerősei és jó barátai közül többen lebeszéltek annak elfogadásáról. Azzal érveltek, hogy Berlin egy modern város, ott a zsidók többszörre „felvilágosodtak”, nem fogja ott jól érezni magát.

Így aztán – mielőtt véglegesen eldöntötte volna, hogy mit tegyen – elhatározta, odaküld valakit, nézze meg, valójában mi az igazság a sok mendemondából. Választása előbb egy jó barátjára esett, egy istenfélő Talmud-tudósra, de az utolsó pillanatban meggondolta magát, és inkább egy „haladó” gondolkodású, intelligens zsidót küldött el. Barátai persze nem értették, miért változtatta meg elhatározását, ő azonban a midrásból vett magyarázattal válaszolt nekik:

Az özönvíz vége felé, amikor Noé szerette volna tudni, hogy állnak a dolgok odakünn, az emberi gonoszság eltűnt-e már a világból, elsőnek a hollót küldte ki, nem a galambot. Vajon miért? Azért, mert ha a galambot küldte volna, az nem lett volna képes a dolgok végére járni. A jámbor madár nem ismerte volna fel a képmutató, rossz embereket, mivel azok előtte jámboroknak és jóknak tetették volna magukat. A holló előtt, mely tisztátalan madár, ezek az emberek önmagukat adták, azaz „tisztátalanul” viselkedtek, így kiderülhetett a valóságos helyzet...

„És kiküldte a galambot”

A **GALAMB** – első kiküldésekor – nem talált még egy talpalatnyi földet sem, ahová leszállhatott volna, így kénytelen volt visszatérni a bárkára. A midrás ebben is üzenetet lát. Mint ismeretes, később Mózes figyelmeztette a zsidóságot, hogy galutban nem találhatnak nyugalmat, nem lesz egy talpalatnyi föld, ahol majd megvethetik lábukat. Nos, mondja a midrás, ha a galamb talál akár egy tenyérnyi helyet is, ahová leszállhat, nem tér vissza Noéhoz. Ugyanígy a zsidók. Ha valahol nyugalmat találnak és megtelepednek, nem térnek vissza Erec Jisráélba.

בר מצוה

A Bethlen téri templomban szólították a Tóra elé *Stern Péter* és *Fenyő Andrea* elsőszülött fiát, *Dánielt*. *Kálmán Tamás* főkántor hívta fel az ünnepeltet, aki nagyon szépen, a pontos dallamok ismeretében énekelte a bráchákat és a haftarát. *Deutsch Róbert* főrabbi mondott avatóbeszédet, és a Mindenható áldását kérte a közösség új tagjára.

Az imádkozást követően a szülők bőséges kiduson látták vendégül a nagy számban megjelent rokonokat, barátokat és a templom híveit. Az örömapa szavai után Dani – *Dániel Binjámin ben Jisráél Chájim* – hálattal szívvel mondott köszönetet szüleinek, nagyszüleinek, szeretteinek, a vendégeknek és az őt tanító főrabbinak, amiért emlékeztetésé tették számára felnötté avatásának napját.

Megújult hitélet, szép nyári emlékek – ez Debrecen

Rabbi és lendület

Az új vezetés egy év alatt több adományt kapott, mint a korábbi négy évben összesen

Magyarország egyik legnagyobb lélekszámú, megyei jogú városában már az 1840-es évektől kezdve éltek zsidók. Az 1848-as forradalom során még nemzetőrök is kikerültek soraikból, és a századfordulóra a helyi zsidóság száma meghaladta a tízezer főt. Magyarország egyik legnagyobb és legjelentősebb vidéki hitközségének életében jelentős változások következtek be az elmúlt években. A közel tíz évig regnáló, sokat bíralt és kereszténydemokrata színekben (!) aktívan politizáló régi elnökség helyett új

zom. Az általam vezetett cégek ingatlanfejlesztéssel, építőipari kivitelezéssel és ingatlanhasznosítással foglalkoznak.

– *Hogyan lett elnök? Milyen állapotokat örökölt, és min sikerült azóta változtatniuk?*

– Debrecenben – mint minden hitközségben – négyévenként választást tartunk. 2007-ben volt a legutolsó, és a tagság soraiban erős és meghatározó volt a törekvés, hogy a vezetést meg kell újítani. Megválasztásunk után ezen megújulást sürgető hangok, kritikák

– Az új vezetés egyik legfontosabb feladatának tekintette, hogy újra legyen vallási vezetők. Ez régi vágya volt közösségünknek, de a korábbi években valamiért sosem tudtak itt stabilizálódni, hosszabb távon gyökeret verni a rabbik. Mi viszont úgy gondoltuk, hogy a vallási élet rabbi nélkül nem működik, ezért megkerestük Aser Ehrenfeld főrabbi urat, aki a 90-es években 2-3 évig már funkcionált itt, közmegelegedésre végezve munkáját. Megkérdeztük tőle, hogy nem lenne-e kedve visszajönni hozzánk. Szerencsénkre igent mondott, és már az őszi nagyünnepeken is részt vett. Reméljük, hogy még hosszú ideig velünk marad!

– *Mit kell tudni róla?*

– A nagyváradi születésű Ehrenfeld úr debreceni munkálkodása után bukaresti főrabbiaként dolgozott, majd visszament Izraelbe, és a jeruzsálemi egyetemen tanított. Magyarul, románul és héberül is jól beszél. Mióta itt van, a városban tanuló közel 400 izraeli diák sokkal nagyobb létszámban látogatja rendezvényeinket és a főrabbi úr által szervezett előadásokat.

– *Hitközségük hány emberrel áll kapcsolatban, és ebből hányan látogatják rendszeresen a Pásti utcai zsinagógát?*

– A rendszeresen templomba járók létszámát tekintve az országos helyzethez hasonlóan mi sem állunk túl jól. Arra azonban büszkék vagyunk, hogy minden nap reggel és este is megvan a minján. A nagyünnepek alkalmával pedig 300-500 fő látogatja istentiszteleteinket. Ezt az imponáló számot az izraeli diákok részvételének, aktivitásának is köszönhetjük.

– *Milyen szakokon tanulnak ezek a diákok?*

– Orvosi és fogorvosi szakon. A héber mellett angolul is tudnak, és erre alapozva próbáljuk őket összehozni és megismertetni helyi fiatalságunkkal. Ebből a szempontból is jó, hogy közösségünk több fiatal tagja is beszél angolul.

– *Becslései szerint a területileg önközhöz tartozó zsidóság hányadrészt sikerül megszólítaniuk?*

– 60-70 százalékuk eljár programjainkra, elsősorban a kulturális jellegűekre. Nemrég rendeztük meg hagyományaink számító találkozónkat határon túli hittestvéreinkkel. Terveztünk eseményeink közül ki kell emelni a Dr. Kardos Albert vers- és prózamonddó emléktárgyat és a nemzetközi kántorkoncertet, amelyet a Zsidó Nyári Fesztivál keretében itt, Debrecenben is megtartottunk.

– *Intézményrendszerükről mit kell, mit érdemes tudni?*

– Nagyon büszkék vagyunk konyhánkra, amely a főrabbi úr vezetésével teljesen megújult az utóbbi időben. Glatt kóser konyhánkban bárki – beleértve a külföldről érkező, szigorúan vallásosakat is – jó szívvel étkezhet. Finom, ízletes ételeink igen népszerűek, és sok visszatérő vendégünk van. Azon tagjainknak – köztük sok holokauszt-túlélőnek –, akik már nem tudnak eljárni éttermünkbe, kiszállítjuk az ételeket. A rituális fürdőt, azaz a mikvét is sikerült felújítanunk egy helyi család adományának köszönhetően. Megfelel a vallási előírásoknak, és sokan látogatják.

– *Milyen rendszeres programjaink vannak?*

– A főrabbi úr az esti ima előtt minden nap előadást tart, kultúrtermünkben pedig különböző rendezvényeket szervezünk. Ifjúsági szervezetünket is folyamatosan erősítjük és támogatjuk, ami nagyon ránk fér, ugyanis elsősorban idősek látogatják imáinkat.

– *Meg kell még említeni az Idősek Klubját, amelyet még prof. Kulcsár*

Az elnök és a főrabbi

vezetőket választott a tagság. Horovitz Tamás elnökkel eredményeiről, változtatásairól és arról beszélgettünk, hogy milyen a cívisvárosban zsidónak lenni.

– Gyermekekoromtól kezdve kapcsolatban vagyok a helyi hitközséggel, nagyszüleim révén egy nagyon régi és híres ortodox családból származom. Nagyszüleimmel, majd szüleimmel még a régi ortodox templomba jártunk. Nagypapám vallási vezetőként, míg édesapám egy ideig ügyvezető igazgatóként dolgozott a közösségben, amelynek életére ennek köszönhetően nagy ráhatásom volt – kezdi interjúnkát a vallásos családból származó, középkorú és igen agilis elnök.

– *Amikor elvállalta az elnöki posztot, eszébe jutott, hogy ezzel egyfajta családi hagyományt visz tovább?*

– Ez egy nagyon érdekes kérdés. Édesapám sajnos néhány éve meghalt, és amikor megválasztották elnöknek, arra gondoltam, hogy nekem kell tovább vinnem és építenem a közösséget azon az úton, amelyet ő megkezdett.

– *Mint mondta, egészen fiatal korától kezdve végigkísérte a hitközség életét. Mennyiben különbözik gyermekkorában debreceni zsidósága és a mostani közösség?*

– Nagy a különbség sajnos... Gyerekkoromban még két hitközség létezett itt: volt egy ortodox és egy úgynevezett status quo hitközség. Mindkettő nagy létszámú, aktív zsinagógákkal büszkélkedhetett. Az idők folyamán azonban – mint minden kisebb és nagyobb vidéki városban – megfogyatkozott zsidóságunk, és a két hitközségből egy lett. A mai közösségben szinte már senki sincs a régi ortodoxok közül, talán csak leszármazottaik. Célunk, hogy összefogjuk a város és környéke zsidóságát.

– *Debrecenben kívül még mely települések tartoznak hitközségükhöz?*

– Hajdúszoboszló, Berettyóújfalú és még néhány kisebb város és falu. A legtöbb helyen már csak egy-egy vallású tartó ember maradt. Szeretnénk bekapcsolni őket közösségünk életébe.

– *Mivel foglalkozik magánemberként?*

– Építészmenő vagyok, és hosszú évek óta magánvállalkozóként dolgo-

alpján kezdtünk el többedmagammal dolgozni, megpróbáltunk kialakítani egy stabil struktúrát, mivel a korábbi rendszer gazdaságilag nem úgy működött, ahogy kellett volna. Egy kicsit túlköltektek, és mi úgy gondoltuk, hogy ennek véget kell vetni. Ugyanis ha most feléljük a vagyont, akkor mi marad az elkövetkező évekre?

– *Elődeik hogy élték fel ezt a vagyont?*

– Annak idején a DZSH bizonyos ingatlanjainak ellentételezéseket kapott egy összeget, amelyet elődeink az évek során feléltek. Hozzá kell tenni, hogy hasznos beruházásokat is finanszíroztak belőle: átköltöztették és megújították konyhákat és felújították a temetőt. Mi azonban úgy gondoltuk, hogy forrásaink talán ésszerűbben is fel lehetett volna használni, olyan beruházásokba fektetve a pénzt, amelyek a hitközség további működését segítik, és még bevételeket is hoznak.

– *Milyen változtatásokat hozott az új vezetés?*

– Első lépésként teljesen átalakítottuk a szervezeti felépítést és a gazdasági mechanizmust. Jelenleg nincs alkalmazásban lévő ügyvezető igazgatónk, külön könyvelőnk, ezáltal a bérjellegű juttatásokat drasztikusan lecsökkentettük. Egy nagyon szűk keretben próbálunk felállítani. Ez persze azt feltételezi, hogy az előjárónak komoly munkát kell végezniük, térítésmentesen, sőt saját zsebből finanszírozva költségeiket. Még utazási költségeiket sem téríti meg a hitközség. Nagyon sok előjárónk lehetőségeihez mérten anyagilag is támogatja közösségünket.

– *Korábban hogyan, milyen alapon számolták el a költségeket?*

– Igen nagyvonalúan, mindenféle kiadást hitközségi pénzből fizettek ki. Ezek persze jogos költségek voltak, de szerintünk egy zsidó vezetőnek hoznia kell a pénzt közösségébe, nem pedig kivinnie onnan. A régi, nagy zsidó vezetők a hitközségért és nem a hitközségből éltek... Ezt az elvet szeretnénk visszaállítani.

– *Debrecennek hosszú évekig nem volt rabbija. Mi a helyzet ezen a téren?*

Több mint ötszázán a kántorkoncerten

Budapest után egyre több vidéki településen is megrendezték a Zsidó Nyári Fesztivált. Külön érdekessége a programsorozatnak, hogy a megyei jogú nagyvárosok (Szeged, Debrecen) mellett idén a zsidóság által kevésbé vagy alig lakott Kiskunhalason és Tiszafüreden is bepillantást nyerhetek az érdeklődők a bibliai nép kultúrájába és hagyományaikba. Tudósítónk, Szilágyi Iván Péter a nagy sikerű rendezvénysorozat debreceni állomásához csatlakozott.

Hosszú évek óta nem látott ekkora tömeget a Kápolnási utcai zsinagóga. Odaérkezésemkor a tágas alsó része szinte már teljesen megtelt, és mindenkit a karzaton lévő 250 fős nézőterre irányítottak, ahol szép számmal ültek és álltak érdeklődők. A Fesztivál keretében a Jeruzsálemi Kántorkórus vendégszerepelt a városban, fellépésükre a szervezők felekezetre való tekintet nélkül Debrecen minden zeneszerető lakóját meghívták. A fesztivál közreműködésének és a hitközségi vezetők fáradozásainak köszönhetően látogathatót el a városba a nagy hírű kórus.

Debrecenben él ma a legnagyobb lélekszámú vidéki közösség, amelynek saját kóser étterme és vágódaja van. A gyönyörűen és korhűen felújított főutcától alig pár perc sétára az eklektikus stílusban felépített zsinagóga és a mellette lévő hitközségi székház. A volt iskolai zsinagóga mind kívülről, mind belső terét és berendezését nézve igen jó állapotban van, és stabil minjjával rendelkezik. A péntek esti és szombat délelőtti istentiszteletek mellett minden nap reggel és este is összegyűlnek a környéki hívek, akikhez szorgalmi időszakban jó néhány izraeli diák is csatlakozik.

A DZSH a Jeruzsálemi Kántor Kórus meghívásával szeretne volna köszönteni a közelgő zsidó újévet és bekapcsolódni a Fesztivál programsorozatába. A 25 fős, többségében középkorú tagokból álló, igen jó hangulatú és vidám együttes már pénteken megérkezett, és közösen köszöntötte a sábbátot a helyi kile tagjaival. A kántorok már a koncert előtt is kitették magukért, felelhetetlen kabbalát sabbátot varázsolva együtt énekeltek és táncoltak a hívekkel. A kórust Shlomo Zalman Rivlin kántor emlékére alapította néhány hajdani tanítványa. Rivlin kántor volt a Shirat Yisrael Musical Institute alapítója. Rendhagyó módon a kórusban a kántorok mellett számos lelkes amatőr muzsikás is énekel, akik a civil életben ügyvédek, orvosok, tanárok, bankárok, médiaszemélyiségek. Életük a zene, és ezért a kórusban is hobbi és nem pénzért vesznek részt. Az eltelt több mint harminc év alatt felléptek többek között Kanadában, Franciaországban, Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban is. Számukra ezek az utazások és a közönség szeretete jelentik a legnagyobb fizetséget. Nem először jártak Magyarországon. Céljuk, hogy megőrizzék és egyben megújítsák a zsidóság ősi imáit és énekeit. Repertoárjukban kántorénekek, liturgiák, jiddis, chászid és izraeli művek egyaránt szerepelnek. Az együttes magyarországi fellépései egy nemzetközi turné részei voltak, amelynek keretében végiglátogatták Közép-Kelet-Európa megmaradt zsidó közösségeit. Népszerűségüket jellemzi, hogy dalaik minden országban számos zsidó és nem zsidó zeneszeretőt vonzanak be a zsinagógákba. Civil foglalkozást is űző tagjaik a munka után heti rendszerességgel összegyűlnek, hogy átvegyék és új dalok megtanulásával gazdagítsák széles repertoárjukat. Izraelben rendszeres résztvevői voltak a jeruzsálemi ortodox nagytemplom istentiszteleteinek, fontos szombatjainak, részt vesznek vallásos kibucook szombatfogadásain és más nyilvános eseményeken, illetve az izraeli televízió és rádiók műsorainak is gyakran fellépnek. Az 1935-ben alapított kórus vezetője és karmestere Binyamin Glickman.

A város zsidósága nevében először Aser Ehrenfeld rabbi köszöntötte a vendégeket és a nagyszámú közönséget. Beszédében rövid ismertetőt tartott a közelgő zsidó újév előkészületeiről, hagyományairól és szimbólumairól. Külön kiemelte a sófárfúvás jelentőségét, ugyanis a koncert is a bibliai eredetű hangszerek megszólaltatásával vette kezdetét. A hitközség világi vezetője nevében Horovitz Tamás elnök köszöntötte a világhírű vendégeket, örömet fejezte ki látogatásukkal kapcsolatban, és egyben jövőre is meghívta őket. A kórus tagjai a koncert és az igen izletes, a hitközség konyhájában készített kóser állófogadás után rögtön Budapestre indultak, ahol másnap részt vettek a Dohány zsinagógában tartott nagy sikerű Nemzetközi Kántorkoncerten.

Bár más vidéki és budapesti hitközséghez hasonlóan Debrecen is komoly generációs gondokkal küszködik, úgy látszik, hogy a kántorzene egyfajta megoldást jelent erre. A nézőtér soraiban így is többségben voltak az idősek, de számos középkorú és fiatal arcot is fel lehetett fedezni. Őket is, mint mindenkit, magával ragadta a kántorok lelkesedése és a zene iránti őszinte rajongása. Az egyes szolisták például úgy léptek a közönség elé, olyan örömmel és izgalommal, mintha ez lenne életük első közszereplése. Hasonlóan nagy tapsot kapott Aser Ehrenfeld főrabbi, aki kedves és hasznos magyarázatokkal tette érthetőbbé a héber és jiddis nyelvű dalok hátterét.

A koncert legszebb, legemlékezetesebb része tagadhatatlanul az volt, amikor kántorok és nézők együtt énekeltek és könnyeztek végig a diadalmas hatnapos háborúnak emléket állító, fordításban Arany Jeruzsálem című dalt.

András alapított. A klub nagyon hatékony és jól működik, időseink rendszeresen látogatják, ahogyan mi is azon tagjainkat, akik már nem tudnak eljárni rendezvényeinkre. Rendszeres orvosi vizsgálatok, klubdelutának, különböző foglalkozások és ingyenes internethasználati lehetőség áll rendelkezésre. A főrabbi úrnak köszönhetően igen jók a kapcsolataink a nagyváradi hitközséggel, főként az ottani fiatalosággal, akikkel igen szoros együttműködik ifjúsági szervezetünk, és a nagyünnepeket is közösen tartjuk meg.

– *Tagjaik mennyire adakoznak?*

– Az új elnökség működésének első évében több adományt kapott, mint a korábbi négy év alatt összesen. Értékes és – szükség esetén – szociális támogatásban részesítjük a rászoruló híveket. Mind az önkormányzattal, mind a Mázsihisszel jó a kapcsolatunk: az ügyvezető igazgató úr és az elnök úr is biztat, messzemenőleg támogat bennünket. Zoltai úr segítségének köszönhetően tudjuk a főrabbi úr ittlétét megoldani.

– *Debrecen azon kevés magyar városok egyike, amelyeknek van izraeli testvérvárosa.*

– Rison Lőcönial van testvérvárosi kapcsolatunk, ami az utóbbi években gyakorlatilag nem működött. Ezen felül szeretnénk változtatni, meg fogom keresni a polgármester urat, és egy izraeli látogatást is tervezünk.

– *Milyen itt zsidónak lenni?*

– Köszönhetően a város vezetésének és Kósa Lajos polgármester úrnak, városunkban nem jelentős probléma az antiszemitizmus. Létezik, de nem nagy és aggasztó mértékben. Nagyon pozitív dolog, hogy a polgármester úr nem adott lehetőséget és helyet a Magyar Gárdának. Debrecenben a jobboldal és a magyar politikában jelen lévő szélsőjobb nem működik együtt, és remélem, hogy ez így marad a jövőben is!

A Tóra tanulása megszabadít a büntetéstől

A nagyünnepek előtt Weiszberger Mojse főrabbi sorra látogatta a három pesti ortodox zsinagógát. Nicávim szombatján a Dessewffy és a Visegrádi utcai imaházakba látogatott, mind a két helyen beszédet mondott. A Visegrádi utcában éppen kidust tartottak, két törzstagjuk rokonának jarceitja tiszteletére. A főrabbi dróséjának bevezetőjében megemlékezett e kegyeletes ese-

helyettesítik. Jom kippur börtje tórai utasítás. A betegség kínját jó lenne elkerülni, és a halál is minél később következzen be.

Chido szefárd rabbi mondotta: a Tóra tanulása mind a négy feltételt felülírja. A dinovi bölcs, Elimelech Sapira szerint mivel Chido rendkívüli egyéniség és elismert döntnök volt ezen a földön, biztos, hogy az égből is ez a vélemény az elfogadott.

Weiszberger Mojse

ményről, majd a Tóra magyarázatával folytatta beszédét. A Tóra tanulása megszabadít a büntetéstől. Miből következethető ez? Joma traktátusában írva van, hogy négy feltétele lehet a bűn súlya alól való feloldozásnak. 1. Az áldozat 2. Jom kippur börtje 3. A betegség kijnja 4. A halál. Áldozás ma nincs, az imák

Ráv Weiszberger hozzáfűzte: mind ezt Nicávim szidrája bizonyítja.

„Mózes összehívta népét, aprajánagyját, előkelő és egyszerű embereit, hogy megerősítse a szerződést, amelyet Izrael a Szináj hegyén kötött az Örökkévalóval. Biztatón szolt hozzájuk, sok jót ígérve a jövőre nézve. Mindez meglepő, hiszen egy

hétizsakasszal előbb kilencvennél több átokról esett szó. A negyvenéves vándorlás során a keménynyakú nép számos gondot okozott bírójának és tanítómesterének. Most mégis barátsággal és optimizmussal szoltott hozzájuk. Az ok az lehet, hogy ugyanazok a szavak állnak Nicávim szidrájában: „itt álltok”, akik a Tóra adásánál a második könyvben is szerepelnek. Ott álltak, amikor elfogadták a Tant. Mózes tehát azért idézi ugyanazon szavakat utolsó beszédében, hogy emlékeztessen a Tóra-adásra. Bár az út során bűnöztek, sokszor engedetlenek voltak, de Mózes tanítómesterrel tanultak, az „ott álltak” bizonyára erre utal. Mózes tudni akarta népével, hogy a Tóra tanulása és a megbánás megszabadít a büntetéstől.

A feladat tehát: lehetővé tenni a Tan tanulmányozását, minden „műhely”, amely ezen oktatással foglalkozik, legyen iskola, beszédháza, előadások, talmud-tórák, nagyon hasznosak. Ennek jegyében született meg a gondolat, hogy a Dob utca 35.-ben a nap minden szakában rendezzenek oktatást, hiszen a nap 24 órája számos elfoglaltságot ír elő: munka, kenyérkereset, iskolai kötelezettség. Az időbeosztás gondján segíthet, ha valaki szabadon választhatja meg az oktatás időpontját, és csak szorgalmán múlik, hogy éljen a lehetőséggel.

A Kazinczy utcában a megtérés szombatján mondotta el a főrabbi nagy hatású beszédét.

D. G.

Munkatársai elköszöntek Jorge Diener-től

Jorge Diener, a Joint Magyarországi Irodájának hat éven át volt igazgatója itt hagyja Budapestet, más állomáshelyen tevékenykedik majd a továbbiakban. Ez alkalomból a Bálint Ház színháztermében kollégái, barátai méltatták emberi és szakmai kvalitását.

Thaly Saul szakmai igazgató üdvözölte a vendégeket, elmondva, ő maga nem készült búcsúbeszéddel, mindamelllett kifejezte szeretetét és nagyrabecsülését, és baráti összejövetelnek nevezte az eseményt. Éppúgy, mint a következő szónok, a BZSH elnöke, Streit Sándor is, aki hangsúlyozta, hogy az elmúlt évek során Jorge része lett a magyar zsidó társadalomnak, és munkakapcsolata is jónak volt mondható. Az elnök fontosnak ítélte, hogy az elköszönő igazgató sok emlékezetes dolgot tett, keze nyomát számos megvalósult projekt őrzi.

Heisler András, a Mazsihisz korábbi elnöke Szilágyi György: Hanyas vagy? című népszerű verselését adaptálta idő- és ténytérűvé. Nehéz a stílust vagy akár csak a hangulatát is visszaadni, néhány mondattal mégis megpróbálom: „Hanyas vagy? Tudom, szemtelenül fiatal, mégis, mi félszavakból megértettük egymást. Azt mondom: ZSKÉ azt mondom: támogatom. Jönnek a denveriek, bostoniak, dallasiak, akkor én mondom: segíték. Azt mondom: civilek, azt mondom: kellene. Azt mondjuk: köszönjük, azt mondom: ne csak neked. Hanyas vagy? Tudom, nálam fiatalabb. Pedig a hat év alatt legalább hatot öregedtél. Mégis, mindig fiatalabb vagy. Jorge, mi félszavakból megértettük egymást.”

Schönberger Ádám a Marom (zsidó civil szervezet) elnökeként lépett a mikrofonhoz, elmondva, azért szeretnének köszönetet mondani, amit Jorge a magyarországi zsidó társadalom érdekében tett. „Amit végrehajtott, szinte forradalmi nevezhető” – tette hozzá.

Az előadó kitért arra, hogy közös volt a gondolat a plurális, sokszínű közösség megvalósítása terén, s ennek köszönhetően sok, zsidóságot addig nem vállaló fiatal erősíthette meg identitását. „Felismerted, hogy

a közösségünkben rejlt sokszínűség érték, s meg kell adni a lehetőséget mindenkinek, hogy saját értékeit és tehetségeit szerint vegye ki a részét együttes gyarapodásunkból. A mi feladatunk, hogy elképzeléseid szellemében valósítsuk meg a folyamatos párbeszéd működőképes színtereit” – emelte ki Schönberger.

Alberto Senderey, a kelet-európai Joint-irodák főigazgatója tanácsadóként, mentorként, sok-sok éve jó barátként segítette Jorge Diener tevékenységét. Beszélte a távozó Joint-igazgató pályafutásáról, arról, hogy mielőtt Budapestre helyezték, hány és milyen jellegű feladatot látott el, és milyen szakmai karriert utasított mindezt vissza. „Úgy gondolom – mondta Senderey –, annak ellenére, hogy Magyarország mellett még Bulgária, Románia és a régi Jugoszlávia zsidóságának közösségépítése is hatáskörébe tartozott, szolgálhat a jövőben meglepetésekkel. Jorge személyisége, lelkesedése, bátorsága példaértékű.”

Thaly Saul elmondta, történjen bármi, kapjon bármilyen feladatot is a jövőben Jorge Diener, hódítsa meg a világot, ereje, mérhetetlen energiája, sármja segítségére lesz a feladatok megvalósításában.

Sor került ajándékok átadására is. Thaly személyes gesztusként egy művés irányítással kedveskedett, „amely majd mindig jelzi, hol vannak a barátok, hol van a szeretet”. Az igazi nagy ajándék egy szinte életnagyságú, Jorgét ábrázoló, a hat év közös munkájának fotóiból össze-montírozott kép volt.

Ezután az est főszereplője lépett a mikrofonhoz. „Az élet szavak és hangok keveréke. A zsidó »oldalam« poharak-csészék keveréke: a sábbái kidusra és a napi használatra szolgáló

lőké. Az élet emlékek és álmok keveréke. Én olyan álmodozó vagyok, aki mindemelltt nagyon is a földön jár.

Elviszem magammal a barátságokat s közös álmunkat, de a még meg nem valósultakat itt hagyva: tegyék magotokévé őket. Kertészként palántákat ültettem, és ha majd újra eljövök, fákat remélek látni helyettük.

Jorge a zongoránál

Köszönöm mindnyájatok türelmét valóban nem konvencionális utam megértésében, elfogadásában. Köszönöm, hogy sok szívbe férközhettek be.”

S ezután – sokak meglepetésére – Jorge leült a zongorához, és profi virtuozitással, szuggesztivitással egy filmzene-jiddis összeállításával kedveskedett a vendégeknek.

Utolsó aktusként vetített képek árulkodtak helyszínekről, állomásokról, barátokról, Jorgéről.

A remek hangulatú est zenei aláfestéséért a Balázs-Gregó zongorklarinét duónak jár köszönet.

GÁL

ZSIDÓSÁG RÉGI TOLLAL

Lapozgatás egykori zsidó újságokban

Folytatjuk a Képes Családi Lapok 1941. március 30-i számában megjelent, A Pártfogó Iroda a Pártfogó Irodáról című, Polgár György által írt újságcikk előző számunkban megkezdett elemzését. Akkor, a cikket idézve, az utolsó 14 hónapra kivetítve közöltünk adatokat. Most, követve a cikkíró gondolatmenetét, az iroda teljes fennállásának idejére kivetített adatokat adjuk közre. Ezek szerint „Amióta a Pártfogó iroda fennáll, kiosztott 20 000 ebédet, 28 000 tejadagot, 12 000 ételmiszer-csomagot. Idén nyaraltattunk 550 gyermeket, most is eltartunk és ellátunk 130 tanoncot, család-védelmi központunk Budapest kilenc kerületében gondoskodik a családok védelmének nemes feladatairól, és kifizetünk külön havi 1000 pengő gyorssegélyt. Munkatáborokban lévő katonák hozzátartozóinak kifizetünk 80 000 pengő gyorssegélyt.

Akkortájt énekeltek a pesti kabarékban, hogy „Havi kétszáz pengő fixszel az ember könnyen viccel...” Ezek után talán feltételezhetjük, hogy az ellenzék táborát nem feltétlenül a jobbítás szándéka vezérelte. Stern Samu írja emlékirataiban: „Egyik oldalon Fábian Béla állott a frontharcosok támogatásával, és az Országos Iroda elnökségére pályázott, a másik oldalon viszont a hitközségi elnöki állásra...” Arról a Fábian Béláról van szó, akiről a K. Cs. L. így ír: „A kiszivárgott hírek szerint a Hadviseltek csoportjánál rengeteget dolgozik egy tisztviselő, akinek már régen fizetésemelést ígértek. Az illető reggeltől késő estig megszakítás nélkül látja el fontos teendőit. Ebéd- és vacsoratérítés címén Fábian Béla előjáró 50 pengőt utalt ki a kitűnő tisztviselőnek. A kiutalási jegyet benyújtották a pénztárba. Másnap visszaadták a kiutalást. Eppler főtitkár áthúzta azt [...] Teljesen szokatlan dolog, hogy a főtitkár hatályalanítsa egy előjáró intézkedését, de Eppler nem ismer lehetetlenséget.”

A nyilas sajtó is felfigyelt a zsidók belvillongásaira, akik ahelyett, hogy belátással és önmegtartóztatással szorosabbra zárták volna soraikat, maguk ütöttek rést a falakon. Hurbán volt ez is, összeomlás és pusztulás. Jeruzsálem végnapjai jutnak eszembe, amikor az alsóvárosban már folyt a harc a betörő ellenséggel, miközben a felsővárosban a zelóták és a farizeuspártiak kaszabolták egymást. „A zsidóságnak új erkölcsöt kellene tanulnia” – fújta a nyilas sajtó. Szívesen mazsoláztattak a „plutokrata vezetők és szolgálékú bérenceik” vizsálykodását szanaszét kürtölt zsidó újságokban. „A zsidóságnak [...] új lélekkel kellene beoltania magát, s ne haragudjanak az érdekeltek, mi ilyen irányú változásban hinni nem igen tudunk.” – írta az egyik jelentős sajtóorgánunk markába rohögve, hogy maguk a zsidók szolgáltatják az anyagot féktelen vádaskodásaikhoz.

„1939-ben még tömegével tudunk mezőgazdasági és ipari átképzést nyújtani – folytatja szerény hangú, objektív tényekre és adatokra épülő írását Dr. Polgár György. – Ez évben [...] 6500 munkahelyet szereztünk, 1650 tanoncot helyeztünk el. [...] Kivándoroltattunk 2094 családost 3127 személlyel. Állandóan igyekszünk [...] a távozás lehetőségét nyújtani az internáltaknak és emigráló hittestvéreinknek. Állampolgársági, illetőségi és egyéb közigazgatási ügyekben leírhatatlanul nehéz munkát fejt ki jogsegítő osztályunk. És aki egyszer Garanyban járt, vagy egy másik internáló telepen, és maga látta a szerencsétlen menekültek kétségbeesett tömegét, az tudja csak megítélni, hogy mit jelent a mi menekültügyi osztályunk munkája.”

A Ribáry Géza vezetése alatt szervezkedő OMZSA 2 millió pengő gyűjtött össze. A zsidó társadalom összefogását, mely Ribáry Géza személyét körülvette, még az időnként fellebbentett rágalomhadjáratok sem tudták megingatni. Nevéhez fűződik az OMIKE Művészakció lelkesítő és vigasztaló munkája. Kiállításokat rendezett, művészeket támogatott, többek között Ámos Imrét a híressé vált Zsidó Ünnepek című linóleummet-szet-sorozatának megalkotásában.

„...higgye el Gárdos úr – fejezi be cikkét Dr. Polgár –, amiért Ön jótékonyági előjáró egy templomkörzetben, attól sem többet nem tud a szociális munkából, sem jobban nem tudja azt, nem áldozatkészebb, nem önzetlenebb, és nem hűségesebb, nem korrektebb nálunk...”

Stern Samu emlékirataiból megtudhatjuk, hogy a hitközségen belüli szervezkedés a hatalom megragadásáról, a pozíciók újracsatolásáról szolt.

A választásokat 1941 tavaszán megtartották. A Görög Frigyes által szervezett „pártütők” mindössze a leadott szavazatok 13%-át kapták, míg Stern Samura és híveire 87% jutott. Stern Samu arra használta fel győzelmi diadalát, hogy súlyos egészségi állapotára hivatkozva most már írásban nyújtsa be lemondását. „A lemondás nyomán még nagyobb méretű mozgalom és széthúzás keletkezett a felekezeti életben.” Közben szükségesnek mutatkozott a zsidótörvények által sújtottak és állásaikat veszítették megsegítésére az ország hitközségeinek rendkívüli járulék útján való megadóztatása. Ennek megszavazására összehívták a közszékerületi elnököket és a zsidóság vezetőit. Az ülésen már nem Stern Samu, hanem Bródy Ernő országgyűlési képviselő elnökölt. Az ülés botránba fullt, a résztvevők egyhangúlag elvetették a járulék megszavazására irányuló javaslatot. Tíz nappal később Stern Samu hívta össze ugyanazokat a férfiakat, és azzal a kijelentéssel foglalta el az elnöki széket, hogy bár lemondásban van, de ezen az ülésen még elnökölni fog. Az eredmény az lett, hogy a tíz nappal korábban egyhangúan elvetett javaslatot most ugyancsak egyhangúan megszavazták. Ezek után mozgalom indult meg Stern Samu hitközségi pozícióiban való megtartására. Az egyik előjárósági ülésen kifejtették, hogy a lemondásából eredő zavarokért kizárólag őt terhel a felelősség... Még korábbi ellenfelei közül is felkeresték sokan, úgy érezték, hogy a felekezeti általános helyzete álláspontjuk megváltoztatására kényszeríti őket. Mint az egyik előjáró kijelentette, még akkor is maradnia kell az elnöki székekben, ha tudja, hogy ez súlyos szívbetegsége miatt akár az életébe is kerülhet...

Nem állt szándékunkban ítélni, sem pedig bárkinek is áldott emlékét befeketíteni. Szakavatott történészek feladata lenne a magyarországi zsidóság történetének annyira hiányzó részletes és elemző feldolgozása.

Magén István

SCHÖNER ALFRÉD

„...nyolc kis apró szív...”

הנסתרות לה' אלוֹקנו והניגלות לנו ולבננו עד עולם

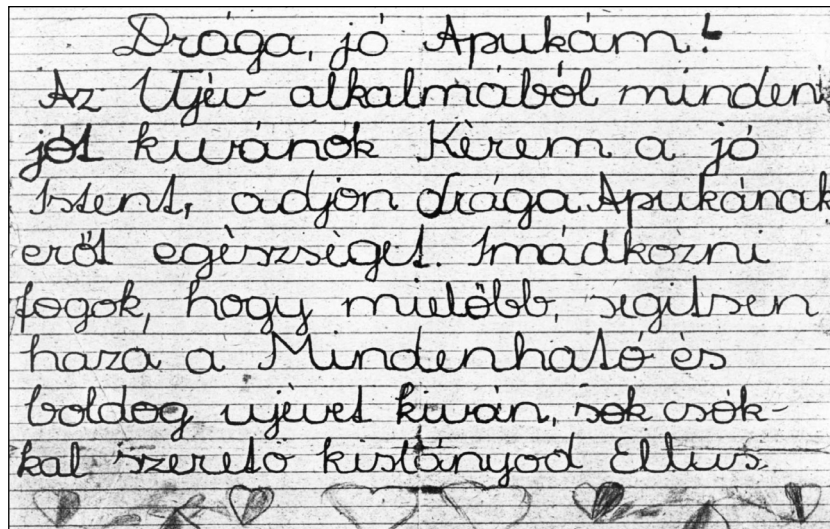
(NICÁVIM 29,28.)

„Az elrejtett dolgok az Örökkévalóé, a mi Istenünké.”

Sábtáj Élijáhu ben Zvi Jehudá immár tizenöt éve nincs közöttünk. Szeretett barátunk, a budai körzet több évtizeden át regnáló néhai elnöke immár csak az örökkévalóságban simogathatja meg egyetlen, imádott kislányának, Elának a fejét, aki 1943. szeptember 28-án Szikszórol levelet küldött édesapjának. Előttem a levél, ebből idézek:

Talán nem lett volna embernek ember által való megkülönböztetése.

A 19. sz. végének és a 20. sz. elejének ismert, akkor még nagyon vitatott személyisége 1903-ban interjút adott egy korabeli magyar, nagyon neves zsidó folyóiratnak, a Szabolcsi Miksa szerkesztette Egyenlőségnek.

„Drága jó Apukám! Az újév alkalmából minden jót kívánok. Kérem a jó Istent, adjon drága Apukának erőt, egészséget. Imádkozni fogok, hogy mielőbb segítsen hazára a Mindenható és boldog újévet kíván sok csókkal szerető kislányod, Ellus.”

A fent említett ember szerzte a világon hirdette eszméjét, meggyőződését: a zsidóság válságban van. Hirdette a modern kori „megváltás” egyik lehetőségét, azaz: visszatérni a Szentföldre. Ennek érdekében találkoztak hatalmasakkal: II. Vilmosmal, Németország császárával, X. Leó pápával. Találkozott az akkori világ első számú politikai tényezőjével, az Ottomán Birodalom szultánjával.

A már említett interjú Szabolcsi Miksa készítette 1903-ban. Idézek a korabeli újságból:

„- Miért beszél annyit a zsidók Szentföldre történő vándorlásáról?”

A válasz:

„Magyarországon nemsokára olyan antiszemizmushoz kapunk, hogy a miénk mellette meg se kottyán.”

Kinevették, kigúnyolták őt. Azt az embert, aki Pesten született, Pesten érettségizett, de már Bécsben doktorált, HERZL TIVADARNAK HÍVTÁK. Ő adta ezt az interjút Szabolcsi Miksának. [Megjelent a Múlt és Jövő tudományos folyóirat 10. különszámában, Patai Rafael, a korszak egyik legnagyobb történésze publikálásában „Cionizmus, előfutárok, alapítók ellenfelek” címmel (UF IV. 1993/4. szám).]

Herzl 40 esztendővel a soá előtt megjövendölte, hogy bekövetkezik a pusztulás.

Látnok volt? A modern kor próféta? Politikai géniusz?

Nem hallgattak szavára, annak ellenére, hogy már megérintette őket Tiszaeszlár vérvádjának a szele.

A mi testvéreink Pesten és a nagyvárosokban meg a kicsikben építettek, építettek és építettek. Önmagukat, közösségeket és városokat, múzeumokat, ipart, tudományt, szellemiséget. Részt vettek az első igazi nagy szabadságharcban, 1848-ban, az első világháborúban, és büszkén viselték a megérdemelt kitüntetések, melyeket hősiességükért kaptak. A kitüntetések helyére azonban néhány évtizeddel később egészen más került: sárga csillag.

גפרית ומלח שרפה כל ארצה

(NICÁVIM 29,22)

Azokban a városokban, ahol ezrével éltek zsidók, talán néhány

száz van. Azokon a településeken, ahol százak éltek, legfeljebb 10-15 zsidó lélek él. S ahol 60-70 lélek élt, ott egyetlen emlékmű bizonyítja egykori jelenlétüket: a temető. A márvány sírköveket persze ellopják, csak a mészsírkövek maradtak meg. Néha, a mai napig, ráírnak valami megszégyenítő mondatot, vagy ráfestik a horogkeresztet, hogy – úgymond – „ne felejtünk”.

Alig vannak már az akkori nemzedékből, de hála Istennek, élnek még közöttünk. Vigyázzunk rájuk, óvjuk őket, szeretettünkkel és sok-sok odaadással vegyük őket körül, és próbáljuk megadni nekik azt, hogy békecsigányban, lelki nyugalomban éljenek.

Ne legyen bennük szorongás, ne riogassák őket, ne tegyenek célzást sem!

Ne legyen olyan szó, amely félreérthető, mert ez a generáció nagyon érzékeny. Ennek a generációnak minden fáj. Ez a generáció fél. A hangos szótól, a gyilkos „összekacsintástól”, az antiszemita célzásoktól, a cigányozástól. S amikor elhangzik több ezer torokból a stadionban: „indul a vonat Auschwitzba”, attól tart, hogy nemcsak kiabálni fogják...

Immár vonulnak..., motoroznak..., s a „zsidók likvidálásának ajánlásáról” tudósít az egyik hirdetésű újság internetes kiadása.

Ez a generáció nagyon aggódik. Csak ez a generáció...?

Talán a következő generációk meg – reményem szerint – már nem fogják tudni, hogy mi a félelem.

600 000 mártírja van a magyarországi zsidóságnak, a magyar történelemnek. Hiszen a soá nem zsidó ügy kizárólagosan, hanem a magyar történelemé. A németek tették, igaz. De nem egyedül, mert ott álltak mellettük azok, akik segítettek, akik nem voltak igaz magyarok. Mert az igaz magyar védte a hazát, és védi azt, aki annak a hazának a polgára. Vallásra, világnézetre való tekintet nélkül.

Amikor bennünket senki nem védett. Nem védett a törvény. Ellenkezőleg: diszkriminált, numerus claususszal, numerus nullusszal, első, második és harmadik zsidótörvénnyel. Tönkrementek, megszűntek a közösségek, tönkrementek, lerombolódtak az épületek, meggyilkolták a mi szeretteinket, apákat, anyákat, gyermekeket, védtelenekeket, kiszolgáltatottakat. Fiúkat, leányokat, csecsemőket, olyanokat, akik még beszélni sem tudtak, akik még kérdezni se tudtak. Akik semmit nem éreztek a világból.

Csak talán édesanyjuk illatát, mégis elvitték őket Auschwitzba.

Kiszámítottam: 600 000 védtelen, kiszolgáltatott zsidóért ha egy percet állnánk fel, az 600 000 perc lenne.

600 000 perc az 10 000 óra.

10 000 óra pedig 416,6 nap.

Az 59 hét, 13 hónap.

Az egy év és egy hónap.

Ha minden egyes zsidóra egy percig emlékeznénk, akkor egy évig és egy hónapig állna az élet!

A VIII. kerület szívében lévő egykori sulban, a Teleki téri imaházban a sokat szenvedett Galiciából ideleplelt zsidók imatermük keleti falára jellegzetes, a liturgiából jól ismert mondatot írtak, amely hitüket, hitünket és reményüket, reményünket fejezi ki. Még néhány évtizeddel ezelőtt olvashatta e jellegzetes mondatot az oda belépő:

שומר ישראל שמור שארית ישראל
„Izrael őrzője, őrizd meg a Te né-

Gomb a koronán

Szombathely

A tárlatrendezés általában egy folyamat lezárulását, a kutatási eredmények rendszerezését, kánonba merevedését jelzi; ezáltal azonban fordítva történt: ez a kiállítás remélhetőleg csak a kezdet. Az 1945 utáni zsidó történetből ma egyébként is több mint arcátlanúság lenne történelmi tényekre épülő tárlatot rendezni, mondta Toronyi Zsuzsanna levéltáros-muzeológus a „A mi szobánk – Zsidó élet Szombathelyen tegnap és ma” című tárlat megnyitóján a megyei levéltár kiállítótermében. Ez volt a VI. Szombathelyi Zsidó Fesztivál nyitóeseménye, melyet a 10. születésnapját ünneplő Szombathelyi Magyar–Zsidó Baráti Társaság szervezett.

A kiállítás rendezői a modern muzeológia törekvéseinek megfelelően a forrásközösséghez – ezáltal a kisszámú szombathelyi zsidósághoz – fordultak személyes emlékeket hordozó tárgyakért, dokumentumokért, fotókért, feljegyzésekért, amelyeknek mozaikjából aztán kirajzolódhat, történész szemmel is árnyalhatóvá-elemezhetővé válhat az 1945 – a holokauszt – utáni zsidó történet. Egy kőszá ecetesüveg is fontos lehet, ha személyes történetek fűződnek hozzá. Toronyi Zsuzsanna maga is hozott tárgyakat a tárlatra, például azt a Dávid-csillag alakú száraztésztát tartalmazó csomagot, amelyet egyszer amerikai barátjától kapott ajándékba. Vártam, vártam a méltó alkalmat, hogy megehessük – magyarázta –, az alkalom persze nem jött el. Legálább most elhozhattam a kiállításra. Ilyenkor derül ki, hogy micsoda kincs lehet egy-egy megőrzött fotó, naplórészlet, piacon használatos mérleg vagy éppen egy sóletestál. A kiállítás talán legnagyobb jelentősége abban rejlik, hogy olyan időszakot tár a közönség elé, amelynek nagy részében nem volt mód és lehetőség a zsidó identitás nyilvános megélésére.

A tárlat a héber írásmód szerint, jobbról balra haladva követi nyomon a szombathelyi zsidó életet: az első bemutatott tárgy az eredeti Rabbisági iktató: Házasulandók és elhaltak anyakönyve. Aztán itt van az a tóraszekrényt a zsinagógai tértől elválasztó, eredetileg az ortodox templomban szolgáló vasrács – egy a megmaradt háromdimenziós, kézzel fogható tárgyak közül –, amelyet akkor mentett meg valaki, amikor a kongresszusi zsinagógát megvásárolta a város: miután eredeti funkciója megszűnt, a hitéletre utaló tárgyakat eltávolították (egyszerűen kidobták) az épületből. A személyességet erősíti a sarokban elhelyezett könyvespolc a családi fotókkal, aztán a polgári lakásbelső idéző sabbati asztal a megfelelő kellékekkel. Toronyi Zsuzsanna itt utalt arra, hogy a legegyszerűbb, leghétköznapibb használati tárgyak miképpen telhetnek meg speciális – akár a zsidó identitásra utaló – jelentéssel. A teljesítés például egy zsidó háztartásban nem pusztán edény: többletjelentését a kóser konyha szabályai határozzák meg. A személyes tárgyak mögött persze mindig ott lappang a történelem. Már megkezdődtek a kiállítás előkészületei, amikor a Magyar Zsidó Levéltár értékes dokumentumot kapott: azt a zsidó motívumokkal díszített, többek által aláírt, 1949-ből való levelet, amelyben szombathelyi – határsértési kísérletért elzár – foglyok mondtak köszönetet Horovitz József rabbinak a segítségéért. Szombathely határközelsége sokat nyomott a latban később, az 50-es, 60-as években is. Országszerte olyan helyként tartották számon, ahonnan könnyebb elmenni.

A kiállítóter közepén helyezték el az egyetlen igazi múzeumi tárgyat, a tóratekeres díszítésére szolgáló ezüst tóravértet, amely keresztény ötvösmester munkája – lévén, hogy zsidók akkoriban nem dolgozhattak ötvösként. Toronyi Zsuzsanna külön felhívta a figyelmet a tóravért felső részén látható koronára, mint a sokrétű keresztény–zsidó kapcsolatokat érdekes megnyilvánulására. A korona a talmudi „tóra koronája” kifejezésre utal, formájában viszont az osztrák császári koronát idézi. Tetejéről azonban – természetesen – hiányzik a kereszt: az ötvösmester ezüstgombbal váltotta ki. A tóravért ablakában a cserélhető ezüstlaposkák az éppen időszerű ünnepre emlékeztetnek: az ezüsttábla jom kippurt jelzi. Az elidőzésre hívó tárlat rövid történelmi áttekin-téssel zárul. Csak egy adat: Szombathely 41-ben még háromszáz zsidóságából 45-ben alig háromszázán tértek vissza.

Az „A mi szobánk” a rendezők eredeti óhajának megfelelően csak a kezdet. A kiállítás újabb emlékeket hívott elő, s a végére újabb tárgyakkal gyarapodott, melyek újabb történeteket mesélhetnek el a nehéz és ellentmondásos, de mára már nosztalgikusan emlegetett időszakról. (...) Egy kislányról beszéltek, aki én voltam, de nem én vagyok. Tetszik érteni? (...) Furcsa érzés.

Szántó Imréné dr. Balázs Edit

Forintban jött a dollár...

Az Új Élet telefonjai izzanak, értetlen és néha dühös holokauszt-túlélők érdeklődnek: Mi ez a 48 000 Ft, miért nem dollárban kapjuk?

Nem tisztünk, de nem tudunk érdemleges választ adni, épp ezért megkérdeztük Székely Juditot, a Claims Conference vezető tisztviselőjét.

– Egy amerikai keresztény–zsidó baráti társaság szeptember végén indította el a kifizetési akcióját,

egyszeri ajándékként 300 dollár-nak megfelelő forintot utalva át részben bankszámlákra, részben postás általi kifizetéssel. Ezt megelőzően a Claims szeptember 19-ei keltű levelében értesített mintegy tizenegyezer embert. Döntési helyzetben az amerikai szervezet volt, s annak érdekében, hogy az érintettek minél gyorsabban jussanak a pénzhez, úgy rendelkezett, hogy a forintban történjen.

ped maradékát! Ne engedd, hogy Izrael népe elpusztuljon!”

Vágyaik, reményeik – az üldözöttek vágyai és reményei rajzolódnak ki ebben a szövegben. Az imaház még mindig helyet ad az ott fohászoló szefárd rítust követőknek, de az imént idézett mondat a falon már nem látható.

Csak a szívekben és imáinkban él tovább.

Hozzát imádkozunk, Mennyei Atyánk, Világ Alkotója!

Ávinu málkénu!

Nézz le reánk, és áldd meg a te közösségedet az 5769. zsinagógai esztendőben!

Ávinu málkénu!

Add meg nekünk a belenyugvás képességét!

Hogy elfogadjuk az elfogadhatatlant.

Add meg az optimizmus reményét, hogy talán a holnap szebb lesz, mint a tegnap volt, hogy a holnapután talán szebb lesz, mint a holnap!

Ávinu málkénu!

Add meg, Uram, hogy a hatmillió európai, a 600 000 magyar zsidó mártírunknak nyugalma legyen az örök életben! Akiknek hamvait szétszórta a szél. Akiknek nem adatott meg, hogy földben nyugodjanak, mert még emberi porhüvelyüket is elégették.

Ávinu málkénu!

Add meg a túlélőknek a csendes imádkozás lehetőségét!

Szóljon mártírjainkért a szívünk mélyéről szóló imádság a Világ Alkotójához, az Irgalom Atyájához: Kél malé rachámim.

Elhangzott a szlichotkor a rákoskeresztvári sírkertben, 2008. szeptember 21-én

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Festmények vétele! Budapesti galéria a Dohány zsinagóga szomszédságában magas áron, azonnali készpénzfizetéssel vásárolja 19. és 20. századi neves magyar festők műveit. Antik 2000 Stúdió. Üzletcím: 1077 Budapest, Wesselényi utca 9. Tel.: 06-1-344-2728, 06-20-924-5370. www.antik2000studio.hu

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

KASTÉLYOK BEREDEZÉSÉHEZ nagyméretű és kisebb festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, porcelánokat, régi álló-, fali- és díszórákat, **BRONZ-, FA- ÉS MÁRVÁNYSZOBROKAT**, barokk bútorokat, **TABERNAKULUMOT, SZEKERETERT, RENESZÁNS DOLGOZÓ-SZOBÁT** veszek. (Hibásakat is.) Teljes hatékony első vevőként a legmagasabb árat fizetem. **KÉSZPÉNZBEN. Tel.: 214-4850, 06-20/323-4104.**

Lőrincz Péter ingatlaniroda eladó és kiadó lakásokat, házakat, telkeket, irodákat, üzlethelységeket, ipari ingatlanokat és fejlesztési területeket keres és kínál! www.lorinczpete.hu. Tel.: 351-9578, 06-70-383-5004.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkeszülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Háziorvos és eü. fogl. rendelés Zuglóban, XIV. Róna köz 6. Szedes-csütörtök 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 251-8525.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetése megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermekek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen zimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermekeket Ábrahám szövetségébe felvehesük.

50-es, 60-as évekbeli bútorokat és berendezési tárgyakat, régi telefont és rádiót, retró tévét, 1945–1990 közötti festményeket (akár munkaszozalmat is!) keresek a saját részemre! Lőrincz Péter, 06-70-383-5004.

Gyűjtő vásárol ezüsttárgyakat, cukordobozt, gyertyatartókat, tálcákat, gyümölcsládákat, evőeszközöket (hiányosat is), judaikatárgyakat stb. T: 06-20-476-7144.

Könyvnyomtatás, füzetkészítés, színes nyomtatás, plakátnyomtatás. Messenger: 315-0264.

Kárpótlási jegyért a jövő években is a legtöbbet fizetem. Kérésre hához megyek, készpénzzel. Tel.: 06-30-323-1976.

A Chevra Kadisa női tazaró-alkalmazottat keres. Jelentkezés Kálmán Tamás igazgatónál: 413-5500/127.

Tokaj-Hegyalján, Mádon felújított kúria

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

ujelet01@freemail.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft. Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

eladó. 140 m²-es lakás parkosított udvarral, gondozott kerttel. Vállalkozásra kiválóan alkalmas (a Zichermann család kereskedése volt). Irányár: 14 millió Ft. Tel.: 06-30-9254-683.

Egerszalókon, gyógy-welness fürdőnél 926 m²-es telek eladó. Tel.: 06-20-981-3449.

Középkorú nő idősebb hölgy segítségére lenne háztartása vezetésében, bentlakással, külföldön.

Eladó 3 szobás, 87 m²-es örökklakás zsinagóga szomszédságában. Irányár: 22 millió Ft. Érdeklődni: 06-20-418-0977.

Megbízható, házas, jól főző, szépen vasaló asszony bentlakással elhelyezkedne. Idős, beteg emberek ellátásában is gyakorlatom van, ezt is vállalom. A kóser szokásokat ismerem. 06-30-646-3053.

Sürgősen eladó áron alul egy 73 m²-es örökklakás a Páva u.-i zsinagóga mellett. 19 millió. Tel.: 06-20-993-9249.

Antik csillárók javítása, vétele, eladása. 321-2972. Bp., Hevesi S. tér 3.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarkán, a Garay térenél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Bútorozott garzonlakás azonnal kiadó Óbudán, a Flórián térenél (40 000 + rezsi). Tel.: 06-30-376-2717.

HÁZASSÁG

18 év tapasztalataival várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Salom társalkotás. Tel.: 316-0265.

Zsuzsanna Nemzetközi Társalkotó, www.atars.hu, 06-20-988-6839, 06-1-266-5401.

Óvodások, iskolások a Szeretkórház hospice programján

Késő nyári ajándék volt, amikor a napfényben ágaikat nyújtóztató fák és bokrok alatt, csivitelő és mégis fegyelmezett óvodások-iskolások csoportja, az intézmény vezetői és munkatársai, a napon testüket-lelküket melengető betegek, valamint az írott és elektronikus média képviselői jelenlétében sor került a Magyar Hospice Alapítványnak a Fields of Hope (Méltóság Mezeje) világprogramhoz csatlakozó eseményére.

A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a programba iskolákat, óvodákat vontak be azért, hogy már ebben az életkorban elkezdődhesse a tudatos nevelés, amely elősegíti a szenvedő emberrel való együttérzést, megérthetővé teszi a betegségekhez, a veszteségekhez való viszonyt, és kifejezi a gondoskodás, a segítségnyújtás iránti nyitottságot.

A gyerekek nárciszmagyákat ültettek, kis üvegből meg is locsolták azokat, s a későbbiekben kibukkanó illatos virág válik a szeretet, a ragaszkodás jelképévé, a halál megszelídítésének szimbólumává.

Deutsch Zsuzsa, a kórház főigazgató asszonya a kicsik számára is érthetően beszélt a hospice kifejezés mögöttéről, arról, mivel is foglalkoznak azok az elkötelezett szakemberek, akik a Szeretkórházban a gyógyíthatatlan betegek életvégre való felkészítését, a testi kín csökkentését, a spirituális segítséget, a családtagok palliatív támogatását vállalták. Ugyanakkor tevékenységük és ez a virágültetés is egyfajta szemléletet közvetít, a szemléletformálást célozza.

Az igazgató asszony saját, személyes példával tette még az óvodások számára is világossá, milyen fontos a halál tényének helyes értelmezése, mi minden kerülhet el a felvilágosítással, a gyermekek megfelelő szintű és időben történő bevonásával.

Volt olyan kislány, aki még egy nárciszmagyát kért, odasúgva: „Nekem már elment a nagymamám is, és majd jövőre, megnézem, mekkorára nőtt a MI virágunk.”

Az intézmény rabbijelöltje, *Davidovics László* néhány szép gondolattal szökött a vendégekhez, majd kért, nézzem meg, milyen sátorral készülnek szukkot megünneplésére. A szukka nemcsak a főépületből közelíthető meg, hanem – a nehezebben mozgóknak – lifttel, kerekesszékekkel is elérhető. A belső díszítés a scheiberes gyerekek kezűgyességének köszönhető. Már csak meg kell tölteni az ima szavával, beszélgetésekkel, tanításokkal. Úgy gondolom, ez természetesen így lesz.

GÁL

Programajánlat

NOVEMBER

Oneg Sabbat Klub (Bp. VII., Szinva u. 1., 5-ös csengő)

8., (szombat), 19.00: Megalakult a Charta! Hogyan tovább? Előadók: az alapítók.

15., (szombat), 19.00: Rasszizmus ma. Mit tehetünk? Előadó: Kolompár Orbán, az OCO vezetője.

22., (szombat): Az antiszemitaizmus és a rasszizmus meghatározása, az idegengyűlölet okai. Előadó: Novák Attila, az MCSZ elnöke.

29., (szombat): Antiszemita közbeszéd az interneten. Előadó: Gadó János újságíró.

Mindenkit szeretettel vár a klubvezető, Bíró Antal (06-70/52-70-310, zene11@freemail.hu).

Generációk Klubja (Hunyadi tér 3., félemelet)

3.: Magasházy Katalin, a VI. ke-

rületi önkormányzat nyugdíjasügyi referense a klub vendége.

10.: Várhalmi Judit mentálhigiénikus kulturális ajánlója (könyv, film, zene, színház).

17.: A TERMA Zrt. (VI. kerületi Polgármesteri Hivatal) művészeti igazgatója, Deák Gábor mutatkozik be a klub tagjaként.

24.: Tótha Péter Joel rabbi tematikus előadás-sorozata.

Valamennyi esemény 15 óraker kezdődik. Kérem, az előadásokat tisztelegjék meg a pontos érkezéssel.

Halálozások

Fájdalommal tudatjuk mindenkivel, aki ismerte, hogy *Held Péter* (VI., Teréz krt. 6.), a Barcsay utcai Madách gimnázium volt diákja hosszú szenvedés után, 2008. szeptember 16-án, 75. életévében New Yorkban elhunyt. Barátai Budapestről. (x)

NÉZTEM A TÉVÉT

Mennyorszag most

Ez a film a Duna tévén ment, és 16 évben felülieknek volt ajánlva. Ami felkeltette a figyelmemet, hogy a francia–holland–izraeli mozi 2005-ben a berlini filmfesztiválon elnyerte a közönség díját. Ilyen címen, hogy *Mennyorszag most*, akár még jó is lehet.

Lássuk, mit tud egy közönségszavazás film. Úgyhogy eltettem magam mellől az összes nassolnivalót, nehogy az izgalmon kívül még azzal is ártsak magamnak. Sokáig nem tudom, hogy melyik országban játszódik, az biztos, hogy valamelyik arab államban. Hiszen a vélhető főszereplőt Szaidnak hívják. Hamarosan rájövök, hogy tényleg ő a főszereplő. A mozi a kiválasztástól a bevetésig tartó folyamat minden állomásába beavat. A bevetés ez esetben öngyilkos merénylet akar lenni, melyre Szaid lett kiválasztva, hogy átszökjön Tel-Avivba, bombafüzérrel a testén.

Nass nincs. Iszom egy korty vizet, és közben azon tűnődöm, kapcsoljam-e le a tévét, vagy nézzem végig, ahogy Izrael fiait a szemem és a világ szeme láttára irtják. Valamiért csak kapott díjat ez a film, hátha ezúttal megúszhatja a merénylet.

Szaidot meg a barátját felkeresi hajdani tanára, és elmondja nekik a tervet. Mire a mi „hősünk” Allahnak ad hálát a feladatért. Hazamegy, anyja humuszt csomagol neki. Mielőtt ölni és meghalni mennek, előbb megtisztítják őket, hajat vágának nekik, ők pedig arab szokások szerint elfogyasztják utolsó vacsorájukat. Majd rájuk erősítik a robbanószerkeket. Alig várom már a fordulatot, hogy azt mond-

ják, nem, ők mégsem vállalják. Ehegyett a két erős fiatalember kiváltsághént éli meg a jövődől halált. Egyikük megkérdi: és aztán mi lesz? Mármint a halálon túl. A válasz nem késsik: „két angyal majd leszáll értetek.” Annyira hazug és hamis a megbízó tanár hangja, hogy én biztosan gyanút fognék.

Hál’ istennek, valamilyen szinten ők is. Azt kérdi a barátjától Szaid, hogy biztos jó ez így? Ránézek az órára, és megkönnyebbülten veszem tudomásul, hogy már csak háromnegyed óra választ el a választól.

A válasz mindenholnan érkezik. Belülről, kívülről. Ugyanis a határátelkésnél zavar támad, Szaid barátja visszatárlal az arab útra, Szaid egy izraeli buszmegállóban téblábol. Aztán az éj leple alatt visszamegy az övéhez, de nem talál senkit. Főnökei és usztói bizalmatlanok lettek vele. Még a fülebe cseng egy nőismerőse hangja: „ha ti izraelieket öltök, alkalmat adtok a visszatámadásra, és soha nem lesz vége!” Most mi van? Gyilkos vagy áldozat?

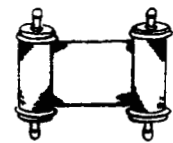
A következő kép már Izraelben mutatja „hőseinket”. Az utolsó pillanatokban Szaid barátja bizonytalanodik el, annyira, hogy hazamegy. Ó viszont ott marad, ül egy buszon, mely telis-tele van fiatalokkal. Rajta vannak a robbanószerke. Most mi lesz? Meghúzza vagy sem? Úgy ért véget a film, hogy legalább kételyt támasztott. Ez nem nagyon rossz. Csak kicsit.

Jöhét a földimogyoró.

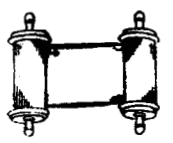
Bozsán Eta

Balázs Pál: Morénü

A Tóra tanulásaért és a zsidóság, különösen az ortodoxia érdekében több évtizeden át kifejtett eredményes tevékenységéért *Majse Tajvió Weiszberger* ortodox főrabbi Morénü címmel tüntette ki *Balázs Pált*, aki 12 évvel ezelőtt alapítványt létesített a céllal, hogy a zsidó ifjúság az óvodáskortól az egyetemi évekkig erősítse öntudatát és tudását.

IMADÓK

Templokok	Péntek este Nov. 7.	Szombat reggel Nov. 8.	Péntek este Nov. 14.	Szombat reggel Nov. 15.
Dohány	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	9.00
Hegedűs Gy. u. 3.	16.10	9.30	16.00	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	16.10	9.00	16.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfüvaros u. 4.	16.10	8.00	16.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.10	8.00	16.00	8.00
Alma u. 2.	16.10	8.00	16.00	8.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	16.10	7.30	16.00	7.30
Páva u. 39.	16.10	9.00	16.00	9.00
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.30	17.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	16.10	9.00	16.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.30	18.00	9.30
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	16.10	9.00	16.00	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykörösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	17.10		17.00	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	16.10	8.00	15.50	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	16.10	8.00	15.50	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	
NAPTÁR				
November 7.	péntek	Chesván 9.	Gyertyagyújtás: 3.59	
November 8.	szombat	Chesván 10.	Szombat kimenetele: 5.05	
November 14.	péntek	Chesván 16.	Gyertyagyújtás: 3.50	
November 15.	szombat	Chesván 17.	Szombat kimenetele: 4.57	

TÚVARÁZS

Zsinagógák gobelinen

A Hévízi Múzeumban nyílt meg *Siklósiné B. Judit* kiállítása. Ünnepi köszöntőt *Vértes Árpád* polgármester, valamint *Zoltai Gusztáv* úv. igazgató mondott, majd *Boncz Barnabás* művészeti író ajánlotta a képeket az érdeklődők figyelmébe. Az ő megnyitójából idézünk gondolatokat.

„Azt hiszem, hogy kevés olyan foglalatosság akad életünkben, amely megőrizte volna legkezdetlegesebb hagyományait. Ilyen a kézimunka, amely nem használná új eszközöket, s nincsenek olyan újszerű fogásai sem, amelyek ne ősi gyökerekből táplálkoznának. Itt csakis a pusztakéz van, mely megszülte a művészetet. Ez az egyszerű eszköz, mely

gyertyatartó fejét 5 óra alatt tudom megcsinálni. Tehát ez nem fog elkészülni szeptemberig, ha éjjel-nappal varrom, akkor sem. Úgy döntöttem, hogy akkor a zsinagóga legyen.

Kinyomták nekem az alaprajzát, és akkor kiderült, hogy 15 ezer forintba kerül. Na most, ha én meg akarom varrni Magyarországon zsinagógáit – és ez ugye általában teljes egészében saját pénzből működik –, akkor ez így nem fog menni. Ekkor aztán a pécsi, illetve a lendvai zsinagógát már én rajzoltam ki kézzel, és mikor Korgó festőművész – akinek kiállítása volt a százéves évfordulón – meglátta ezt a három képet, először azt hitte, hogy festmények. Annyira tet-

azonban olyanra varrtam, amilyenek láttam, azaz zöldre. Tehát nagyon érdekes, hogy a könyvekben sem ugyanazt a színt kapjuk vissza, mint amilyen az a valóságban. Sokszor a színekkel én magam is játszom, hogy mi lenne oda jobb, mi az, ami nekem jobban tetszene, annak ellenére, hogy mondjuk a fényképen egy kicsit halványabb. Eldöntöttem magamban azt is, hogy a már nem létező zsinagógákat csak szürke-feketében fogom megvarrni. Azért, hogy érzékeltessem: milyen sok szép templom megvan és milyen sok szép nincs már meg. Van, ami megmaradt, van, amit átalakítottak, vagy pedig már elpusztult. Ilyen például az olaszliszakai zsinagóga. Ezt egy, a 80-as években kiadott könyvből vettem. A képen már csak két fal látszik. Valószínűnek tartom, hogy már ennyi sincs belőle.

KL: Beszéljünk még a színekről. Ha mondjuk, pl. fekete-fehérben kapod meg egy létező zsinagóga fényképét, akkor neked kell eldöntened, hogy milyen színeket alkalmazol. Nem?

SJ: Igen, bár mondjuk azért az az épület stílusától is függ, mert ugye több stílusban épültek a zsinagógák. A stíluson belül az megvan, hogy milyen színeket alkalmaztak annak idején. A mai digitális világban azért általában nem fekete-fehérben kapja meg az ember a létező zsinagógák fényképeit. Színtorzulás persze lehetséges, az függ a fényképezőgéptől, fénytől, egyebektől, de az már nem olyan nagy probléma.

KL: Férjed a zalaegerszegi hitközség elnöke. Ezen túlmenően volt-e egyéb késztetés arra, hogy éppen zsinagógákat ábrázoljál?

SJ: Nekem nagyon tetszenek ezek az épületek. Azonkívül az egyik gyerekem Izraelben él. A másik is élt ott, sőt a harmadiknak is megvan az izraeli állampolgársága. Készülünk, hogy mi is esetleg ott fogunk élni. Tehát a zsinagóga a szívemhez közelebb áll, mint bármilyen más épület. Én pl. biztosan tudom, hogy Magyarországon nincs még egy ember, aki saját maga által előrerajzolt zsinagógákat varrna. A magam részéről mindig olyat szerettem volna csinálni, amit senki nem csinál...

KL: ...ez sikerült!

SJ: ...hogy egy kicsit kitűnjön az ember a nagy tömegből. Persze azt is lehet, hogy ugyanazt csinálom, mint más, csak sokkal jobban. Nekem mint sportolónak mindig volt egy kis bizonyítási vágyam. Ugyanúgy, ahogy a zsidóságban is ez van benne, mert mindig elnyomott nép volt, s mindig szerette volna megmutatni, hogy többre képes, mint a többi nép. S ez sokszor sikerült is neki.

KL: Elég, ha a Nobel-díjas tudósokra vagy a nagy művészekre gondolunk.

SJ: S most úgy néz ki, hogy egy olyan tevékenységi területre találtam rá, amit talán a világon elsőként...

KL: ...tehát nemcsak Magyarországon, hanem a világon is elsőként...

SJ: ...a cfái múzeum információ alapján úgy néz ki, hogy a világban sehol nem csinálnak ilyet. Ha igen, akkor tévedek, és elnézést attól, aki megelőzött ebben a gondolatban, de úgy tudjuk, hogy nem csinált más még ilyet.

KL: Gratulálok, Judit, az Új Élet olvasóinak nevében is! Tudom, hogy a Bécsi Zsidó Múzeum is érdeklődik a munkáid iránt. Reméljük, egyszer Budapesten és az ország más városaiban is köszönhetjük alkotásaidat.

Király László

Zalaegerszegi zsinagóga

nem vész el, mely nem hagy cserben, s nem romlik el, a kéz, mely megalotta ezt a csodálatos technikát is, melyet gobelinenk nevezünk.

Siklósiné Balkányi Judit nem tudományos elméleteket illusztrál, hanem hite szerint a valóság lehető legteljesebb kitapintásával a létezés, és benne a múlt és jövő kulcsfontjait találja meg, s ezt a kutakodást mint ősi feladatot vállalja, az elképzelésének legjobban megfelelő eszközzel, ősi, de máig érvényes egyszerű, őszinte és ámitás nélküli nyelven fejezi ki.

Gobelinjei mind megannyian a közvetlen szemlélet szülőitei. A színek együttesében a fehérek, a bársonyos barnák, a szétsugárzó pirosak, a rőt vörösek, az erőteljesen komorló mélykékek, a csöndben villogó sárgák és zöldek, a remegő violák alkotják a messze zengő kórust. A látványon érződik, hogy az alkotó érve-rese együtt lüktet az anyaggal.

Munkái a gobelinkészítés türelmet kívánó erejét, páratlan kifejező-készségét példázzák. Itt nemcsak mesterségről van szó, amelynek gyakorlati hasznát látjuk, hanem hatással van a szellemünkre és az érzelmeinkre.

A megnyitó után beszélgetésre kértem a művésznőt. Mivel Judit és férje, Vilmos, a zalaegerszegi zsidó hitközség vezetője régi barátaim, ezért tegeződünk.

KL: Hogy jutott eszedbe, hogy zsinagógákat ábrázoljál gobelinen?

SJ: Az első gondolat, hogy egyáltalán gobelint kéne csinálnom. 2001-ben jött egy baleset kapcsán. Rosszul léptem le a járdáról, szétszakadt a térdem, a bokám, a sportolást nem folytathattam (pedig válogatottnak kellett volna lennem). Valami maradandót szerettem volna létrehozni. 2004-ben százéves lett a zalaegerszegi zsinagóga, s ez adta az ötletet, hogy akkor ezt kellene megvarrni. Addig csak előnyomatokat varrtam ki. Januárban kirajzoltam egy nagy képet menórával, kőtáblával és tóratekerccsel, hogy szeptemberre, az évfordulóra elkészítem. De amikor ezt elkezdtem varrni, kiderült, hogy egy

szett neki, hogy azt mondta, érdemes lenne ebből egy kiállítást is szervezni, ha volna belőle több. Ő adta a segítséget, az inspirációt ahhoz, hogy tényleg elinduljak ebbe az irányba.

KL: Hogyan indultál el?

SJ: A következő lépés az volt, hogy elkezdtem a zsinagógákat kutatni. Részben könyvekből, részben pedig barátaim, ismerőseim hoztak fényképeket, képeslapokat. A kecskeméti zsinagógát pl. egy képeslapról nagyítottam ki, a 3 x 4 cm-es képet 40 x 50 cm-esre. Számítógépet nem használok: leteszem magam elé a képet és elkezdem a gobelin anyagára kirajzolni. A szimmetria miatt persze számolgatnom kell, de egyébként nem szoktam előre kikalkulálni, hány darab lyuk kell ahhoz, hogy arányos legyen az épület. Végül soron, a fantáziámon átszűrve jelenítem meg a zsinagógákat, vagyis úgy ábrázolom, hogy nekem mit mondanak ezek a templomok. Majdnem hiteles ez az ábrázolás, de persze azért nem 100%-ig tökéletes...

KL: Van olyan zsinagóga is, amit úgy csinálsz meg, hogy nem láttad a valóságban?

SJ: Természetesen. Pl. a kecskeméti is csak képen láttam. A hévízi zsinagóga pedig már nincs is meg. Tehát én egy képen láttam először, és mivel Szarka Lajos, a hévízi múzeum igazgatója felajánlotta, hogy megszervezi a kiállításomat, úgy gondoltam, hogy akkor legyen hévízi kötődése a dolognak. Tehát én a kép alapján meg tudom azt úgy varrni, mintha élőben láttam volna.

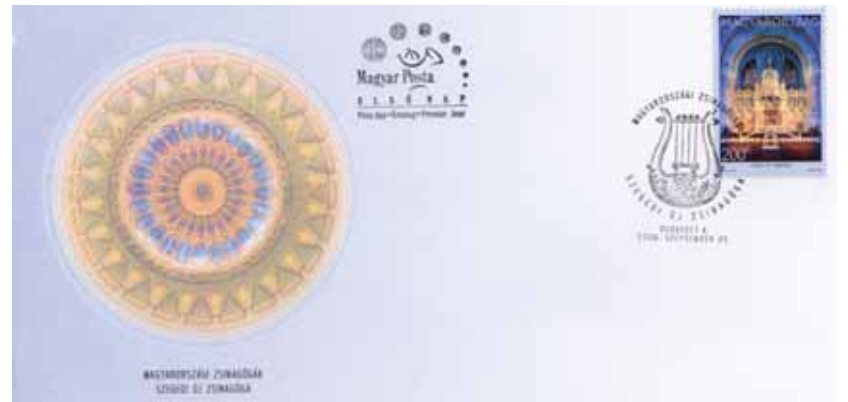
KL: Ugyanúgy csinálnád meg akkor is, ha előzőleg a valóságban láttad volna?

SJ: Valószínű, hogy másképpen csinálnám meg, mert egy hatalmas épületet a valóságban látni vagy egy kicsi képen, az nem ugyanaz. Az apró részleteket nem lehet pl. egy 3 x 4 centis képről lerajzolni, csak a nagy vonalakat.

KL: Tehát csak összbemórást lehet visszaadni.

SJ: Igen. Pl. a gyöngyösi zsinagógát láttam élőben is. A könyvben lévő képen az egy szürkés szín. Én

A XV. képviselőtestület Hajdu László polgármester javaslatára elismerő oklevelet adományozott Deutsch László főrabbinnak, aki tizenhárom éven át szolgált nemcsak az újpesti, de a rákospalotai zsidó közösséget is. Külön kiemelték a rákospalotai zsidó közösség sírjainak, síremlékeinek megóvását célzó tevékenységét. A főrabbi meghívására ünnepi ebédre látták vendégül az Israel Sela Otthon lakóit a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga ünnepi sátrában szukkot félünnepén. Az ünnepélyes eseményen részt vett Zoltai Gusztáv, a körzet elnöke is, aki szívvel-érve fogadta a vendégeket.

Magyar zsinagógákat ábrázoló bélyegsorozat

Ünnepélyes ceremónia keretében adták át a Magyar Posta hazai zsinagógákat ábrázoló bélyegsorozatának első két darabját. Ugyanazon időpontban egyszerre két helyszínen, az ORZSE Bérkocsis utcai székházának dísztermében és a szegedi Új Zsinagóga gyülekezetek a hívek, érdeklődők és bélyeggyűjtők, hogy részt vegyenek a magyar postatörténet első csak zsinagógákról szóló bélyegsorozatának nyitórendezvényén. A budapesti ünnepélyes forgalomba bocsátásán Csáki György, a Magyar Posta Zrt. elnöke pecsételte le és ezzel bocsátotta ki az első 250 forintos címlettű, az ORZSE zsinagógájának belsejét és annak díszes tórtartó szekrényét ábrázoló bélyeget, amelyet Szelényi Károly fotóművész képei alapján Nagy Péter grafikus tervezett. A miniatúr, de jól látható műremekhez készített alkalmi boríték a mennyezeti ornamentikát, a kibocsátás napját megörökítő alkalmi bélyegző grafikája pedig egy menóra stílizált rajzát ábrázolja. A rabbiképző zsinagógája 1877 óta folyamatosan látja el feladatát, többek között olyan rabbik, a zsidó és nem zsidó tudományos életet egyaránt meghatározó személyiségek vezetésével, mint *Scheiber Sándor*, *Schweitzer József* vagy éppen *Schöner Alfréd* főrabbi. A neves épületet – amely 130 éve tanzsinagógaként is működik – *Hidvégi Györgynek*, a Magyar–Izraeli Baráti Társaság főtákarának kezdeményezésére immár bélyegen is megörökítették.

Jelképes és jellegzetes, rövid hangokból álló postai kürtszóval vette kezdetét az ünnepélyes kibocsátás, amelyet *Szekelyhidi Hajnal* operaénekes a Misámájim eléneklésével tett emlékeztetéssé. Az influenzája ellenére is fellépő és gyönyörűen éneklő művészt *Mihalics János*, az ORZSE korrepetitora kísérte.

A betegség miatt távol levő *Schöner Alfréd* rektor nevében *Ungárné dr. Komoly Judit* rektorhelyettes köszöntötte a rendezvényt, üdvözölve annak egyediségét, célját, és sok sikert kívánva a 200 ezer példányban kiadott bélyeg magyar és nemzetközi forgalmazásához.

Csáki György, a Magyar Posta Zrt. elnöke köszöntőjében elmondta, hogy az első bélyeg 1840. május 6-án, Angliában bocsátották ki, és az új postai szolgáltatás hamar népszerűvé vált világszerte. Az 1867-ben megalakult Magyar Posta szinte rögtön kiadott bélyegeket, amelyeknek nemcsak gyakorlati, hanem esztétikai és szimbolikus értéke is van. A bélyegek témájuk először a sport, a kultúra és neves történelmi személyiségek, rendezvények szolgáltak, a 19. századtól azonban építészeti emlékek és 1939-től templomok is megjelentek a Magyar Posta bélyegein. Az első zsinagógát ábrázoló magyar bélyeget 2000-ben adta ki a társaság a „Vallástörténet – Templomok” sorozat keretében. Akkor a budapesti Dohány utcai zsinagóga jellegzetes épületét és rózsablaát örökítették meg. A mostani esemény érdekessége az volt, hogy a címleteket egyszerre és közösen bocsátotta ki a magyar és az izraeli posta. Csáki György, a Magyar Posta Zrt. elnöke beszédében emlékeztetett a zsinagóga világhírű építészeire, *Kohlenberger Ferencre* és *Freund Vilmosra*, és arra, hogy az épület azért jöhetett létre, mert *Ferenc József* császár békülékenysége jeleként visszatradta a magyar zsidóságnak a közösségre 1848 miatt kivetett különadó összegét. A most induló sorozattal szeretnék bemutatni hazánk legkülönlegesebb zsinagógáit, és emellett az elnök röviden bevezetett a bélyeggyűjtés szépségeibe is. A bélyeggyűjtők motivumok alapján keresik és állítják össze kollekciójukat, és szinte mindenhol a világon vannak templomot ábrázoló bélyegeket gyűjtők. „Az ORZSE tóraszekrényét és a szegedi zsinagóga belső terét ábrázoló bélyegek a megbocsátás, a tolerancia és a közös értékek fontosságára hívják fel a figyelmet” – mondta beszéde zárásaként Csáki György, aki ezt követően hagyományos, fanyeles bélyegzőjükkal forgalomba bocsátotta az első ORZSE-bélyegeket.

Az ünnepség záróakkordjaként *Schöner Júlia* tanszékvezető szakszerű és érdekes judaisztika-magyarzatokkal bemutatta az érdeklődőknek az ORZSE zsinagógáját.

Szilágyi Iván Péter